

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΑΟΖ ως προστιθέμενη διαφορά στις
Ελληνοτουρκικές Σχέσεις**

ΑΙΜΙΛΙΑ Α. ΓΙΑΤΙΛΗ

Πειραιάς, 2021

Η εργασία αυτή αφιερώνεται στην οικογένεια μου που με στηρίζει σε κάθε μου βήμα και στον Καθηγητή μου κ. Πέτρο Λιάκουρα για την υπομονή του και το διδακτικό του χάρισμα.

Η ΑΟΖ ως προστιθέμενη διαφορά στις Ελληνοτουρκικές Σχέσεις

Αιμιλία Α. Γιατίλη

Σημαντικοί Όροι: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, ΑΟΖ, Ελλάδα, Τουρκία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Είναι γνωστό σε όλους μας πως οι διαφορές μας με τη γείτονα χώρα μετρούν αιώνες και πολλές δεκαετίες. Στη νεότερη ιστορία και στον 21^ο αιώνα η ατζέντα των ζητημάτων και των διαφορών είναι τεράστια, επηρεαζόμενη από τις εκάστοτε πολιτικές συνθήκες και διεθνείς συγκυρίες. Η λεκάνη της Μεσογείου και η περιοχή που συνορεύουν οι δύο χώρες, Ελλάδα και Τουρκία αποτελεί σταυροδρόμι πολιτισμών, γέφυρα Ευρώπης και Μέσης Ανατολής, ουσιαστικά συνδέει Δύση με Ανατολή και αποτελεί πεδίο ενδιαφέροντος για την διεθνή κοινότητα.

Το ζήτημα της οριοθέτησης της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) είναι το θέμα που θα ασχοληθεί η συγκεκριμένη μελέτη.

Κύριοι στόχοι αυτής της εργασίας είναι: να αναδείξει ποια είναι τα κύρια προβλήματα και πως ξεκίνησαν να υπάρχουν αναφορικά με την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) μεταξύ Ελλάδας – Τουρκίας, ποια τα οφέλη από τις θαλάσσιες ζώνες όπως η ΑΟΖ, ποια η στάση της διεθνούς ατζέντας απέναντι στο συγκεκριμένο θέμα το οποίο δύναται να αποτελεί διμερές πρόβλημα

ανάμεσα στις δύο χώρες, η αναφορά στα επιχειρήματα της μιας και της άλλης πλευράς και τέλος τα σημαντικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν το τελευταίο διάστημα ιδιαίτερα από το 1973 και μετά. Η στρατηγική αποτίμηση των κρίσεων και αν με την επίλυση θα μπορούσαν να υποχωρήσουν, ποιες θαλάσσιες ζώνες είναι επικίνδυνες και στο στόχαστρο της Τουρκίας. Τέλος, θα προσπαθήσει να απαντηθεί το αν τελικά συμφέρει ή όχι τη χώρα μας να έχει ή όχι Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) και κατά πόσο ο προσδιορισμός ύπαρξης αυτής της ζώνης αποτελεί ζωτικό εθνικό συμφέρον για την Ελλάδα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- **Περίληψη**
- **Ευχαριστίες**
- **Εισαγωγή**
- **Μεθοδολογία διεξαγωγής – θεωρητικές υποθέσεις - ιστορική αναδρομή**
- **Κεφάλαιο 1° : Η ΑΟΖ και η διεθνής κοινότητα**
 - 1.1. Ελλάδα & Τουρκία για κήρυξη ΑΟΖ
 - 1.2. Τι είναι η ΑΟΖ και γιατί είναι σημαντική
 - 1.3. Πως ξεκίνησε, πως οριοθετήθηκε;
 - 1.4. Σχέσεις και διαφορές από 1973 και μετά στην εξόρυξη των υδρογονανθράκων.
- **Κεφάλαιο 2° : Ελλάδα - Τουρκία. Διμερείς σχέσεις, θέσεις και επιδιώξεις**
 - 2.1 Η ελληνική πλευρά
 - 2.2 Από την εισβολή στην Κύπρο μέχρι την κρίση των Ιμίων
 - 2.3 Η τουρκική πλευρά
 - 2.4 Η σύγχρονη εξωτερική πολιτική της Τουρκίας
- **Κεφάλαιο 3° : Τα σημερινά δεδομένα και οι πολιτικοί χειρισμοί**
 - 3.1 Οι τουρκικές «απειλές» στο Αιγαίο και την ανατολική Μεσόγειο
- **Κεφάλαιο 4° : Διαχείριση της στρατηγικής των κρίσεων και των οικονομικών συνεπειών που απορρέουν από την ύπαρξη ΑΟΖ**
 - 4.1 Νικαράγουα – Κολομβία και Ελλάδα - Τουρκία
 - 4.2 Θαλάσσιες ζώνες επικινδυνότητας, στο στόχαστρο της Τουρκίας
- **Κεφάλαιο 5°: Συμπεράσματα**
- **Βιβλιογραφία**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 40 ετών, η Ελλάδα και η Τουρκία έχουν βρεθεί πολλές φορές στα πρόθυρα του πολέμου λόγω των βασικών αντιθέσεων τους σχετικά με την άσκηση της κυριαρχίας στα ύδατα του Αιγαίου. Μια μικρή ιστορική αναδρομή στο παρελθόν δίνει πολλές εξηγήσεις, όπως το γεγονός ότι η Τουρκία έχασε ένα μεγάλο μέρος των Ευρωπαϊκών εδαφών της κατά τη διάρκεια του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα, ενώ η Ελλάδα το ίδιο διάστημα κατάφερε να διατηρήσει την πολιτιστική της ηγεμονία πάνω από την περιοχή, καθώς και την ακτογραμμή της Ανατολίας από την αρχαιότητα. Πέντε αιώνες νωρίτερα από τα παραπάνω η Κωνσταντινούπολη έπεσε στα χέρια των Οθωμανών (1453) αλλά οι ελληνικοί πληθυσμοί κατάφεραν και παρέμειναν μέχρι πρόσφατα στην ανατολική όχθη του Αιγαίου.

Η Συνθήκη της Λωζάνης με ημερομηνία 24 Ιουλίου 1923 οδήγησε στη φυγή 1.300.000 Ελλήνων από τις περιοχές της Σμύρνης και της Ανατολικής Θράκης, και 400.000 μουσουλμάνων που έφυγαν από τη Δυτική Θράκη για να εγκατασταθούν στην Τουρκία. Βλέπουμε λοιπόν ότι υπάρχουν δυο αντίθετες ιστορικές πραγματικότητες από τις οποίες υπήρξαν επιπτώσεις και μεταβολές και για τις δυο χώρες. Με τη Συνθήκη της Λωζάνης και τη Συνθήκη των Παρισίων στις 10 Φεβρουαρίου του 1947 η εδαφική διαίρεση που προέκυψε φαίνεται να ήταν σταθερή και σύμφωνη για τις δύο χώρες.

Ωστόσο, η εξέλιξη του Διεθνούς Δικαίου, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, και ιδιαίτερα μετά το 1958 επηρέασε το status quo.

Στην πραγματικότητα τα ελληνικά νησιά βρίσκονται διάσπαρτα σε όλο το Αιγαίο και πολλά από αυτά κατά μήκος της γειτονικής χώρας πολλές φορές σχεδόν δίπλα στις ακτές της όπως για παράδειγμα στην περίπτωση της Λέσβου, της Χίου, της Κω, της Ρόδου και της Σάμου. Κάποια μικρότερα νησιά

είναι ακόμα πιο κοντά όπως η Μεγίστη (Καστελόριζο) που βρίσκεται προς τα νότιο-ανατολικά μόλις 1.300 μέτρα από τις τουρκικές ακτές. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί μια πολυπλοκότητα και συνάμα μια πραγματικότητα για τις δύο χώρες αλλά και για τους νόμους που απορρέουν από το Δίκαιο της Θάλασσας.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως ένα μεγάλο κομμάτι της εξέλιξης του Δικαίου της Θάλασσας βρίσκεται στις ελληνοτουρκικές διαφορές του Αιγαίου. Η άσκηση της κυριαρχίας των παράκτιων κρατών σε ύδατα που βρίσκονται πέραν της επικράτειας τους έχει γίνει αποδεκτή από τον 18^ο αιώνα κιόλας. Στην αρχή τα παράκτια κράτη περιορίζονταν στα 3 ναυτικά μίλια χωρικών υδάτων. Πολύ γρήγορα όμως με την τεχνολογική πρόοδο τα κράτη αισθάνθηκαν την ανάγκη να διευρύνουν τα χωρικά τους ύδατα για να μπορέσουν έτσι να εξασφαλίζουν μεγαλύτερη ασφάλεια αλλά και για να αξιοποιήσουν θαλάσσιους πόρους του υπεδάφους. Αυτή λοιπόν η επέκταση των θαλάσσιων περιοχών (χωρικά ύδατα) που είναι υπό την κυριαρχία των παράκτιων κρατών πιο συγκεκριμένα ορίζονται ως η Αιγιαλίτιδα Ζώνη – Υφαλοκρηπίδα και η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης¹ καμία χώρα δεν είναι «έρημη νήσος», αυτό σημαίνει ότι κάθε χώρα δίνεται να επηρεάζει αλλά και να επηρεάζεται από τη διεθνή ατζέντα. Είναι ξεκάθαρο ότι οι δύο χώρες με τις οποίες θα ασχοληθεί η παρούσα διπλωματική διατριβή έχουν καλά κρυμμένες διαφορές. Πέρα από τις διαφορές που άπτονται στο Δίκαιο των Υδάτων αξίζει να αναφερθεί η αναθεωρητική στάση της Τουρκίας τις τελευταίες πολλές δεκαετίες σε σχέση με τον Εναέριο Χώρο – Περιοχή Πληροφοριών Πτήσεων (FIR) καθώς και την αποστρατικοποίηση των νησιών. Η Τουρκία επανειλημμένως αμφισβητεί διεθνείς πρακτικές με την εξωτερική πολιτική που ασκεί και προσπαθεί να ηγεμονεύσει επιθετικά στην ευρύτερη περιοχή της με τρόπο εξαιρετικά επιθετικό. Έχει πολλές εσωτερικές «μάχες» με το Κουρδικό, διαφορές με τη Συρία και σήμερα διανύει και μια εξαιρετικά δύσκολη οικονομική περίοδο με μια άνευ προηγουμένου υποτίμηση της τουρκικής

¹ Ροζάκης Λ. Χρήστος «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο» σελ 9 εκδόσεις Παπαζήση, σειρά: διεθνής και ευρωπαϊκή πολιτική

λίρας². Οι πολιτικές επιλογές Erdogan την έχουν φέρει σε μια σχετική απομόνωση και μια ενδεχόμενη ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση που φαινόταν να ενδιαφέρει την Τουρκία στην νεότερη ιστορία της, μοιάζει πλέον άπιαστο όνειρο. Σύμφωνα με τις διεθνολογικές αναλύσεις και τα γεγονότα που αφορούν την χώρα τον 21^ο αιώνα η Ευρωπαϊκή Ένωση λειτουργούσε ως μοχλός πίεσης απέναντι στην Τουρκία, κάθε φορά που η τελευταία λειτουργούσε με τρόπο αναθεωρητικό και σε ζητήματα που αφορούσαν τις σχέσεις της με την Ελλάδα, ακολουθούσε ανάλογο «ράπισμα» από την πλευρά των Ευρωπαίων με προβολή την ένταξη της στην Ένωση.

Η Ελλάδα από την άλλη, μια μικρή χώρα με μια πλούσια ηπειρωτική ενδοχώρα και μια ακόμα πλουσιότερη νησιωτική περιοχή ασκώντας μια πάγια «σταθερή» εξωτερική πολιτική συνυφασμένη άψογα με τις διεθνείς οδηγίες και πρακτικές, υπερασπιζόμενη το διεθνές δίκαιο με το κύρος του κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης στέκεται απέναντι στη γειτονική χώρα με συνέπεια και διπλωματικό διάλογο όταν χρειάζεται. Με μελανά σημεία στην νεότερη ιστορία την εισβολή στην Κύπρο το 1974 και την μεγάλη κρίση των Ιμίων το 1996 έχει αφιερώσει το μεγαλύτερο κομμάτι της εξωτερικής της πολιτικής στον «έλεγχο» και τις διμερείς συνομιλίες με την Τουρκία όταν αυτό χρειάζεται.

Το δίκαιο της Θάλασσας

Το δίκαιο των υδάτων και η σημασία του νερού είναι πηγή συνέχειας και ζωής για την ανθρωπότητα. Ανάλογα και για τα κράτη η συνέχεια του εδάφους τους και της εδαφικής τους κυριαρχίας, το νερό ανάγεται σε ένα αγαθό υψίστης σημασίας και ζωτικό συμφέρον για αυτά. Η θάλασσα για τα κράτη δεν είναι μόνο εδαφική συνέχεια και κυριαρχία αλλά και οικονομική δυναμική καθώς ασκούν το δικαίωμα στην αλιεία και σε πολλές περιπτώσεις στην εξόρυξη πλουτοπαραγωγικών πηγών, όταν αυτές υπάρχουν.

² Βλ. άρθρο στην kathimerini.gr του Χατζηδάκη Δημήτρη με θέμα «[Η ελεύθερη πτώση της τουρκικής λίρας](#)» 14/5/2021

Το διεθνές δίκαιο της θάλασσας στηρίζεται στο εθνικό δίκαιο όπως διαμορφώθηκε από τις πρακτικές των μεγάλων ναυτικών κρατών. Η³ αρχή της ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας, η αρχή της πλήρους κυριαρχίας στην Αιγιαλίτιδα ζώνη ή τα χωρικά ύδατα και η αρχή της αβλαβούς διέλευσης μέσα από τα χωρικά ύδατα είναι οι τρεις βασικές αρχές.

³ Βλ. άρθρο Μηλιαράκη Ι. [«Το διεθνές δίκαιο της Θάλασσας με αναφορά στην ΑΟΖ»](#) 7.6.2012

Μεθοδολογία διεξαγωγής – Θεωρητικές υποθέσεις διπλωματικής εργασίας

Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο και το Εθιμικό Δίκαιο η ΑΟΖ ορίζεται ως νόμιμο δικαίωμα ενός παράκτιου κράτους στην περίπτωση που κηρυχθεί και οροθετηθεί. Θεωρείται η υποθαλάσσια έκταση εντός της οποίας το κράτος έχει δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης των θαλάσσιων πόρων, ορυκτού πλούτου. Επεκτείνεται πέρα των χωρικών υδάτων της χώρας και αποτελεί κυριαρχικό δικαίωμα και όχι πλήρη κυριαρχία του παράκτιου κράτους. Στην περίπτωση της Ελλάδας αυτό έχει διεκδικηθεί σύμφωνα με τους παραπάνω όρους και το μέγεθος της συνολικά ανέρχεται στα 505.572 km².

Η κεντρική θεωρητική υπόθεση της εργασίας σχετίζεται με τα συμφέροντα της Ελλάδας και της Τουρκίας σε συνάρτηση με την Αποκλειστική Οικονομική τους Ζώνη στο Αιγαίο και με τις διαφορές τους ή μη πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα. Συγκεκριμένα μέσα από την ιστορική αναδρομή των σχέσεων και της δραστηριότητας που έχουν αναπτύξει οι δύο γειτονικές χώρες θα αναλυθούν τα εθνικά ζητήματα που προκύπτουν καθώς και η εσωτερική συζήτηση που λαμβάνει χώρα στην κάθε μια ξεχωριστά. Αποτελεί ζωτικό εθνικό συμφέρον για την Ελλάδα και την Τουρκία η ύπαρξη ΑΟΖ; Αποτελεί ένα πρόβλημα ή μια λύση για τις δύο χώρες;

Είναι σημαντικό να συμπεριληφθεί και ο ρόλος της διεθνούς κοινότητας και των γεγονότων που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή της Μεσογείου και επηρεάζουν άμεσα τις δύο χώρες. Η δραστηριότητα για παράδειγμα Κύπρου - Ισραήλ για την εξόρυξη υδρογονανθράκων στην Κυπριακή ΑΟΖ, η στάση του Ισραήλ, η αναγνώρισή της ελληνικής ΑΟΖ καθώς και η συμφωνία που υπεγράφη το 2020 μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου για καθορισμό της ΑΟΖ τους στην Ανατολική Μεσόγειο.

Η διπλωματική εργασία χωρίζεται σε **πέντε μέρη**:

Το πρώτο μέρος θα αναλύσει το κεντρικό θεωρητικό υπόβαθρο της εργασίας και τις όποιες θεωρητικές υποθέσεις προκύπτουν συνοδευόμενο από ιστορική αναδρομή για τις σχέσεις και τις διαφορές των δύο χωρών. Κατόπιν θα αναλυθεί ειδικά το ζήτημα της ΑΟΖ, το πως διαμορφώθηκε, πως ξεκίνησε και πως οροθετήθηκε.

Στο δεύτερο μέρος θα διερευνηθεί η κεντρική υπόθεση εργασίας αναλύοντας την κάθε χώρα ξεχωριστά μέσα από την εξωτερική πολιτική που έχει ασκηθεί, τα επιχειρήματα και τις πολιτικές που έχουν ακολουθήσει.

Στο τρίτο μέρος θα παρατεθούν σε σύντομο χρόνο τα σημερινά δεδομένα και οι διμερείς σχέσεις των δύο χωρών.

Στο τέταρτο μέρος θα αποτιμηθούν οι κρίσεις και θα αναλυθούν τα οφέλη από τις θαλάσσιες ζώνες όπως η ΑΟΖ, καθώς και το ποιες είναι επικίνδυνες και στο στόχαστρο της Τουρκίας,

Στο πέμπτο μέρος θα ακολουθούν τα όποια συμπεράσματα και διαπιστώσεις προέκυψαν από την παρούσα μελέτη.

Κεφάλαιο 1° : Η ΑΟΖ και η διεθνής κοινότητα

1.1: Ελλάδα & Τουρκία για κήρυξη ΑΟΖ

Το υγρό στοιχείο από αρχαιοτάτων χρόνων είναι ένα αγαθό ζωτικής σημασίας. Από τα πρώτα κιόλας βήματα της ανθρωπότητας κάθε φορά που αυτό συναντάται αποτελεί για τον άνθρωπο ισχυρό σύμμαχο. Κάθε κράτος που βρισκόταν την εξέχουσα θέση να είναι παράκτιο δηλαδή να βρέχεται από θάλασσα, είχε εμπορική δραστηριότητα και μπορούσε να εμπορεύεται προϊόντα με άλλα κράτη, να εισάγει και να εξάγει και επίσης το κομμάτι της αλιείας ήταν ένα ακόμα εξαιρετικά σημαντικό αγαθό προς εκμετάλλευση. Τα περισσότερα από αυτά τα κράτη διέθεταν, άλλα φυσικά λιμάνια και άλλα, δημιούργησαν σε περιοχές που τα εξυπηρετούσαν τεχνητά λιμάνια για την καλύτερη λειτουργία του εμπορίου και μετέπειτα και του τουριστικού τομέα. Κάθε φορά που συναντώνται στην ανάλυση των διεθνών σχέσεων κράτη παράκτια στην εξέλιξη των χρόνων προκύπτουν και άλλες κάθε φορά ανάγκες. Όσο ο κόσμος εξελίσσεται και η παγκοσμιοποίηση αυξάνεται οι ανάγκες επαναπροσδιορίζονται.

Για κάθε παράκτιο κράτος η συνέχεια του εδάφους του στην θάλασσα ενέχει και εθνικά ζητήματα. Δημιουργείται μια ζώνη γύρω από την περιοχή που βρέχεται το εκάστοτε κράτος μέσα στην οποία εκείνο ασκεί απόλυτη κυριαρχία. Ένα καλό παράδειγμα είναι να παρομοιάσουμε το κομμάτι της θάλασσας ενός παράκτιου κράτους με τα ηπειρωτικά του σύνορα. Αποτελούν και αυτά σύνορα αλλά σε υδάτινη μορφή.

Η σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1982 «τακτοποίησε» πολλά τέτοια ζητήματα που αφορούν τα παράκτια κράτη και τα δικαιώματα που έχουν στην κατοχή τους να ασκούν. Σε αυτό το σημείο προκύπτουν πολλοί όροι πάνω στους οποίους θα στηριχθεί και η συγκεκριμένη μελέτη στην ανάλυση της. Μερικοί από αυτούς είναι η αιγιαλίτιδα ζώνη, τα χωρικά ύδατα, υφαλοκρηπίδα, η συνορεύουσα ζώνη και η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη.

Η Τουρκία και η Ελλάδα όντας δύο κράτη γειτονικά και παράκτια μοιράζονται την θάλασσα του Αιγαίου και τα αφορούν πολύ τα παραπάνω. Η Τουρκία κατέχει στην δυτική της πλευρά, στα μικρασιατικά παράλια μεγάλο κομμάτι που βρέχεται από το Αιγαίο ενώ η Ελλάδα ουσιαστικά βρέχεται σε όλο το δυτικό – νότιο και ανατολικό της τμήμα από το Ιόνιο και το Αιγαίο πέλαγος. Η Ελλάδα είναι η πιο πλούσια χώρα στον κόσμο σε νησιωτική περιοχή με πλήθος νησιών και βραχονησίδων, πολλές και πολλά εκ των οποίων βρίσκονται «μια ανάσα» από τη γειτονική χώρα Τουρκία. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Καστελορίζου, της Σάμου, που σε ένα σημείο απέχει μόλις λίγα μέτρα η στεριά της από την στεριά της Τουρκίας, της Μυτιλήνη και της Χίου.

Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που συγκεντρώνουν οι δύο χώρες είναι από τις πιο σπάνιες περιπτώσεις παγκοσμίως και γι' αυτό το λόγο στην διεθνή βιβλιογραφία παρατηρούμε ότι υπάρχει συζήτηση για την ιδιαιτερότητα των δύο χωρών. Πολλές είναι οι αναλύσεις και τα άρθρα που κάθε φορά που συζητιούνται θέματα που αφορούν την λεκάνη της Μεσογείου παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περιοχή.

Ξεκινώντας από μια μικρή ανάλυση των όρων που θα συναντήσει ο αναγνώστης.

Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη

Η αιγιαλίτιδα ζώνη ενός παράκτιου κράτους μπορεί να διατυπωθεί διαφορετικά με τον όρο χωρικά ύδατα ή χωρική θάλασσα και είναι η ζώνη που βρίσκεται ακριβώς δίπλα στις ακτές ενός κράτους. Σε αυτό το πεδίο ένα κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία. Εκτείνεται μέχρι τα 12 ναυτικά μίλια. Είναι τα σύνορα μιας χώρας όπως έχει ηπειρωτικά σύνορα.

Στην περίπτωση της Ελλάδας με την συνθήκη της Λωζάνης τον Ιούλιο του 1923 συμφώνησε με την Τουρκία ότι τα θαλάσσια σύνορα θα εκτείνονται μέχρι τα τρία ναυτικά μίλια. Η Ελλάδα αργότερα το '36 αποφάσισε με δική της πρωτοβουλία να επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα ή αλλιώς την αιγιαλίτιδα ζώνη της από τα τρία στα έξι ναυτικά μίλια. Τα χωρικά ύδατα με βάση το διεθνές

δίκαιο της θάλασσας έχουν την ίδια απόσταση και στον εναέριο χώρο. Το 1931 η Ελλάδα αυξάνει μονομερώς τον εναέριο χώρο της στα 10 ναυτικά μίλια. Η κίνηση αυτή της Ελλάδας αφορούσε καθαρά θέματα ασφάλειας. Η Τουρκία αποφασίζει το 1964 να αυξήσει την αιγιαλίτιδα ζώνη της από τα τρία στα έξι ναυτικά μίλια επίσης. Εδώ αξίζει να αναφερθεί και μια μεγάλη ιδιαιτερότητα της περιοχής η οποία χαρακτηρίζεται ως το «ελληνικό παράδοξο». Υπάρχουν δύο διαφορετικές ρυθμίσεις. Τα χωρικά ύδατα εκτείνονται στα 6 ναυτικά μίλια ενώ ο εναέριος χώρος της Ελλάδας στην περιοχή του Αιγαίου στα δέκα ναυτικά μίλια. Η Τουρκία ακόμα και τώρα υποστηρίζει ότι δεν έχουν οριστεί σύνορα στο Αιγαίο που την χωρίζουν με την Ελλάδα. Η στάση της απέναντι σε θέματα που αφορούν συνοριακές ρυθμίσεις είναι εντελώς αναθεωρητική. Το ζήτημα είναι ότι όπου η απόσταση είναι μικρότερη από 12 ναυτικά μίλια δηλαδή έξι και έξι σε κάθε πλευρά δημιουργείται πρόβλημα το οποίο οι δύο χώρες δεν έχουν λύσει.

Η Συνορεύουσα Ζώνη

Ακολουθεί ο όρος συνορεύουσα ζώνη η οποία, είναι ομώνυμη με την ονομασία της, είναι δηλαδή η ζώνη που συνορεύει με την αιγιαλίτιδα ζώνη και έχει δικαίωμα να εκτείνεται έως τα 24 ναυτικά μίλια. (άρθρο 33 στην Σύμβαση του ΟΗΕ για το δίκαιο της Θάλασσας).

Η Υφαλοκρηπίδα

Σχετικά με την υφαλοκρηπίδα αφορά το τμήμα του παράκτιου βυθού της θάλασσας. Ο ορισμός της είναι ο εξής: το τμήμα το οποίο αποτελεί την ομαλή προέκταση της ακτής κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, ως το σημείο που αυτή διακόπτεται απότομα. Η υφαλοκρηπίδα έχει τεράστια οικονομικά οφέλη για τον άνθρωπο και το παράκτιο κράτος. Σχετίζεται με την αλιεία, την εξόρυξη υδρογονανθράκων και οποιουδήποτε ορυκτού πλούτου υπάρχει στα όρια αυτής όπως πετρέλαιο, φυσικό αέριο, μέταλλα, άβια και έμβια ακίνητα είδη πχ κοράλλια, σφουγγάρια της θάλασσας και που ο άνθρωπος έχει την δυνατότητα να αλιεύει. Πέρα από τα όρια της υφαλοκρηπίδας συναντάμε τον ελεύθερο διάπλου, δηλαδή την ανοιχτή θάλασσα.

1.2: Τι είναι η ΑΟΖ και γιατί είναι σημαντική

Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ)

Η ΑΟΖ έχει πολλά κοινά με τα παραπάνω με προσοχή όμως διότι υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές στους ορισμούς και στην πράξη. Σύμφωνα με την διεθνή συνθήκη του ΟΗΕ περί δικαίου της θάλασσας (1982) η ΑΟΖ θεωρείται η θαλάσσια έκταση εντός της οποίας ένα κράτος έχει δικαίωμα έρευνας ή άλλης εκμετάλλευσης των θαλάσσιων πόρων, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής ενέργειας από το νερό και τον άνεμο⁴.

Εκτείνεται πέρα των χωρικών υδάτων και φτάνει μέχρι τα 200 ναυτικά μίλια από την ακτογραμμή του παράκτιου κράτους. Αποτελεί απλό κυριαρχικό δικαίωμα και αφορά την έκταση κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, δηλαδή τον βυθό και το υπέδαφος. Η επιφάνεια της θάλασσας που εκτείνεται η ΑΟΖ ενός παράκτιου κράτους είναι διεθνή ύδατα.

Οι διαφορές μεταξύ ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας επί της αρχής είναι ότι η πρώτη πρέπει να κηρυχθεί από το παράκτιο κράτος, ενώ η δεύτερη υφίσταται αυτόματα και αποτελεί ένα φυσικό δικαίωμα συνέχειας του εδάφους του. Η ΑΟΖ επίσης είναι μια νομική κατασκευή σε αντίθεση με την υφαλοκρηπίδα, η οποία θεωρητικά παρουσιάζεται ως υποσύνολο της ΑΟΖ. Το παράκτιο κράτος σε περίπτωση που δεν έχει το περιθώριο των 200 ναυτικών μιλίων λόγω γειτονίας με άλλα κράτη για να οριοθετήσει την ΑΟΖ του πρέπει να συμφωνήσει με τα όμορα -γειτονικά κράτη. Στην περίπτωση της περιοχής της ανατολικής Μεσογείου συναντάται κυρίως η τάση οι δύο θαλάσσιες ζώνες να συμπίπτουν και έτσι να οριοθετούνται μαζί και ταυτόχρονα.

Όμως πολλές φορές παρατηρείται το εξής φαινόμενο, ενώ στην περίπτωση της οριοθέτησης των χωρικών υδάτων υπάρχει σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο

⁴ Βλ. δημοσίευμα από iefimerida "[το λεξικό του Αιγαίου: τι σημαίνουν ΑΟΖ, υφαλοκρηπίδα, χωρικά ύδατα](#), NAVTEX 24/07/2020

των Υδάτων η μέση γραμμή ίσων αποστάσεων⁵, στην περίπτωση της οριοθέτησης ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας η μόνη μέθοδος – λύση που παρατηρείται είναι αυτή της ευθυδικίας και στην περίπτωση που δεν υφίσταται συμφωνία μεταξύ των κρατών καταφεύγουν για επίλυση στο διεθνές δικαστήριο για θέματα διαιτησίας.

Οι δύο χώρες

Πιο συγκεκριμένα σε συνάρτηση με τα παραπάνω η ελληνική θέση σε σχέση με τα θαλάσσια σύνορα είναι η μέση γραμμή της ίσης απόστασης από τις φυσικές ακτογραμμές μέχρι και τα 10 ναυτικά μίλια, δηλαδή μετράται ισομερώς από την μια πλευρά της ακτής μέχρι την πλευρά της γειτονικής χώρας και υπολογίζεται το μέσο, η μέση γραμμή δηλαδή που χωρίζει τα δύο παράκτια αυτά κράτη. Αυτή η ανάλυση παρατηρείται στην πράξη στις δαντελωτές ακτές των ελληνικών νησιών και των τουρκικών παραλίων. Η τουρκική θέση από την άλλη μεριά αναλύεται με τις ευθείες γραμμές μέχρι και τα 24 ναυτικά μίλια. Αυτό μεταφέρεται και στο θέμα της υφαλοκρηπίδας δηλαδή τα ελληνικά νησιά θεωρεί η τουρκική πλευρά ότι δεν έχουν το δικαίωμα να έχουν υφαλοκρηπίδα. Αυτό ίσχυε από το 1975 έως και πριν λίγα χρόνια, σήμερα δεν υφίσταται κάτι τέτοιο. Ουσιαστικά η γειτονική Τουρκία δεν δέχεται θαλάσσια σύνορα στο Αιγαίο και αυτό αποτελεί θέμα προς διευθέτηση. Η Ελλάδα φιλοδοξούσε την επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια ελπίζοντας πως αυτό θα ισχύσει και για τα ύδατα και για τον εναέριο χώρο κάτι τέτοιο όμως θα μετέτρεπε το Αιγαίο σε ελληνική λίμνη. Στην περίπτωση αυτή η Ελλάδα θα ήλεγχε σχεδόν το διπλάσιο κομμάτι από αυτό που ελέγχει ήδη. Τα τέλη της δεκαετίας του 1980 με αρχές του 1990 το νέο δίκαιο της θάλασσας, στην οποία νέα αυτή σύμβαση δεν έλαβε μέρος η Τουρκία, επισημαίνει ότι η Ελλάδα έχει κάθε δικαίωμα να εφαρμόσει κάτι τέτοιο μονομερώς, επίσης η ελληνική πλευρά υποστηρίζει ότι δεν υπάρχουν εξαιρέσεις και πως η Τουρκία έχει ασκήσει αυτό το δικαίωμα σε άλλες θαλάσσιες περιοχές πλην του Αιγαίου, για παράδειγμα στο παρελθόν στην

⁵ Βλ. άρθρο από energy.press.gr του Παναγιώτη Παστουσέα Αντιναύαρχου [«Διαφορές και κοινά σημεία μεταξύ ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας»](#) 19/09/2018

Μεσόγειο και στη Μαύρη θάλασσα και όλα αυτά χωρίς η ίδια να είναι συμβαλλόμενο μέλος στο διεθνές δίκαιο της θάλασσας.

Τα επιχειρήματα της Τουρκίας από την άλλη σύμφωνα με το ΔΔΘ είναι, ότι δεν μπορεί ένα κράτος να επεκτείνει τα χωρικά του ύδατα από μόνο του, δηλαδή όπως είδαμε παραπάνω μονομερώς, απλά σε συνεννόηση με το άλλο όμορο παράκτιο κράτος. Επί της ουσίας απαγορεύει στην Ελλάδα τα παραπάνω. Θεωρεί ότι δεν αποτελεί απόλυτο δικαίωμα της Ελλάδας να φτάσει τα 12 ναυτικά μίλια, άρα η επιμονή της Ελλάδας για επέκταση των ναυτικών της μιλίων καθιστά κατάχρηση του δικαιώματος που έχει. Εδώ συναντάται και ο πολύ γνωστός για την εξωτερική πολιτική των δύο χωρών όρος *casus belli* (απειλή πολέμου) διότι η Τουρκία επεσήμανε και επισημαίνει ακόμα και σήμερα σε όλους τους τόνους ότι η οποιαδήποτε ενδεχόμενη επέκταση από πλευράς της Ελλάδας θα καταλήξει σε *casus belli*.

Είναι σημαντικό για να δοθεί η μεγάλη εικόνα των δύο αυτών χωρών που μελετάμε να αναφερθεί ότι και οι δύο αυτές χώρες το 1952 έκαναν ταυτόχρονη είσοδο στο ΝΑΤΟ. Αυτό είναι κάτι που τις τοποθετεί σε άλλη θέση στην διεθνή σκηνή και συγχρόνως είναι ξεκάθαρη η αμερικανική επιρροή που ασκείται και στις δύο χώρες στην πορεία των χρόνων. Οι ΗΠΑ είναι κυρίαρχος πρωταγωνιστής ακόμα και σε σχέση με τα διμερή ζητήματα των δύο κρατών. Το ζήτημα είναι ότι η μεγάλη ελληνοτουρκική αντιπαράθεση ξεκινάει το 1974 με την εισβολή στην Κύπρο και το κυπριακό και καταλήγει σε «Αιγιακό» ζήτημα. Οι δύο χώρες από το '74 και έπειτα δρουν σε ένα πλαίσιο ύφεσης και διπολικότητας. Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις αντί να βελτιώνονται χαλάνε.

Ανακεφαλαιώνοντας τις απόψεις των δύο πλευρών για να δοθεί μια πιο συνολική και ξεκάθαρη εικόνα για τις δύο γειτονικές χώρες σε σχέση με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας: ο κανόνας για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας για την Ελλάδα είναι η αρχή της ίσης απόστασης ενώ για την Τουρκία είναι η συμφωνία – συνεννόηση μεταξύ τους. Σε σχέση με τις «ειδικές περιστάσεις» η ελληνική πλευρά πάγια θεωρεί ότι δεν υπάρχουν στο Αιγαίο ενώ η τουρκική δηλώνει πως το Αιγαίο αποτελείται από τον ημίκλειστο χαρακτήρα της θάλασσας και η παρουσία των νησιών εφόσον αυτά ληφθούν

υπόψιν αποκόπτουν πλήρως την ανατολία από την φυσική της προέκταση. Σε σχέση με τα νησιά, η Ελλάδα δηλώνει ότι έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης και πως θα χαραχθεί λαμβάνοντας υπόψιν και τις ηπειρωτικές και τις νησιωτικές ακτές του Αιγαίου, την ίδια στιγμή που η Τουρκία όμως πιστεύει ότι αποτελούν απλές προεξοχές της φυσικής προεκτάσεως των ακτών της ανατολίας και δεν έχουν υφαλοκρηπίδα. Η Τουρκία ασπάζεται την άποψη ότι τα όρια πρέπει να χαραχθούν λαμβάνοντας υπόψιν μόνο τις ηπειρωτικές ακτές των δύο χωρών.

1.3: Πως ξεκίνησε, πως οριοθετήθηκε;

Όλες οι μελέτες που αφορούν τα παράκτια κράτη και τις οριοθετήσεις τους ως προς τις ζώνες ενδιαφέροντος τους, οι οποίες συμβαδίζουν ανάλογα με τη γεωγραφική θέση και τις ανάγκες του κάθε κράτους εδράζονται και νομιμοποιούνται στη Σύμβαση του 1982 η οποία έλαβε χώρα στο Montigo Bay της Τζαμάϊκα. Η σύμβαση αυτή είναι μια «κατάληξη» των μεγάλων παράκτιων κρατών και ναυτικών δυνάμεων του κόσμου που επεδίωξε να δώσει οριστικές λύσεις σε αυτά. Η σύμβαση είναι προϊόν εθιμικού δικαίου στο μεγαλύτερο της βαθμό, άρθρων του Δικαίου της Θάλασσας και επιμέρους λύσεων σε μεγάλα ζητήματα που αφορούσαν παράκτια κράτη επί συναπτά έτη. Η σύμβαση αυτή έδωσε σε πολλές περιπτώσεις λύση αλλά και σε πολλές άλλες άφησε τα πράγματα ως είχαν με αποτέλεσμα πολλά κράτη να καταφεύγουν σε διμερείς συνομιλίες και κάθε φορά που αυτές δεν επέφεραν αποτέλεσμα έπρεπε να καταφύγουν στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Η ενιαία σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας προήλθε μέσα από εννεαετή διαπραγμάτευση με κύριο στόχο τον βαθμό εξουσίας του κάθε παράκτιου κράτους στις θαλάσσιες εκτάσεις που δύνανται να ασκήσουν την οποιαδήποτε δραστηριότητα. Είναι ξεκάθαρο ότι οι εξουσίες των κρατών αυτών σε θαλάσσιες περιοχές που μπορούν να ελέγξουν αποτελεί τεράστιο δέλεαρ για εκείνα. Επίσης η διεθνής κοινότητα όφειλε να ικανοποιήσει και τα ενδιαφερόμενα κράτη αλλά και να διασφαλίσει την ελεύθερη ναυσιπλοΐα των κρατών με παγκόσμια ναυτική παρουσία. Το ενδιαφέρον των παράκτιων

κρατών για την εκμετάλλευση της θάλασσας πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης τους είχε ξεκινήσει από το 1945 με την διακήρυξη Τρούμαν ως νόμιμη άσκηση του αποκλειστικού δικαιώματος των ΗΠΑ για την εκμετάλλευση του ενάλιου πλούτου αλλά και για την αλιεία.

Το 1947 στη Λατινική Αμερική, το Περού και η Χιλή «κατέκτησαν» το δικαίωμα της αποκλειστικής ζώνης αλιείας η οποία έφτανε τα 200 ναυτικά μίλια από τις ακτές τους. Αυτό σήμαινε ότι οι χώρες αυτές είχαν το δικαίωμα να ασκούν το πατρογονικό δικαίωμα, στα πλαίσια και του εθιμικού δικαίου, να ασκούν αλιευτική και μόνο δραστηριότητα στην περιοχή που εκτείνεται έως 200 ναυτικά μίλια από την ακτή τους.

Στην συνέχεια υπό την αιγίδα του ΟΗΕ ξεκίνησε προπαρασκευαστική επιτροπή για το Διεθνές δίκαιο της θάλασσας η οποία διήρκησε από το 1970 έως το 1973 και στη συνέχεια το 1982 έλαβε χώρα η Τρίτη Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας στο Montego Bay της Τζαμάικα, όπως αναφέρεται και παραπάνω. Η σύμβαση αυτή η οποία είναι προϊόν πολυετούς επεξεργασίας και διαβουλεύσεων αναφέρεται στην οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης – Άρθρο 15, στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας – Άρθρο 83 και αφιερώνει και ένα μέρος της στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη – Άρθρο 74. Η τελευταία αποτελεί μια νέα προσθήκη δικαιοδοσίας των παράκτιων κρατών η οποία όπως έχει ήδη αναπτυχθεί σχετίζεται με την εκμετάλλευση του ενάλιου πλούτου του παράκτιου κράτους. Εκτείνεται έως τα 200 ναυτικά μίλια και το κράτος έχει το δικαίωμα εξερεύνησης θαλάσσιων πόρων, ζωντανών ή άλλων, εξόρυξης ορυκτού πλούτου, υδρογονανθράκων κλπ καθώς και παραγωγής ενέργειας από το νερό, τα ρεύματα και τους ανέμους. Ένα άλλο επίσης δικαίωμα είναι η δημιουργία τεχνητών νησιών εγκαταστάσεων και κατασκευών, επιστημονικής έρευνας κλπ.

Η σύμβαση του Montego Bay ουσιαστικά «ήρθε» για να δώσει λύσεις στα παράκτια κράτη και να θέσει τον στόχο της ευθύδικης οριοθέτησης (equitable solution). Όμως δεν διατυπώνει επακριβώς τους μεθόδους που χρειάζονται για την επίτευξη ενός δίκαιου αποτελέσματος. Δηλαδή προβλέπεται συμφωνία με

βάση το διεθνές δίκαιο χωρίς όμως την αναφορά ως προς την μέθοδο της οριοθέτησης.

Στη σύμβαση έχουν προσχωρήσει 17 κράτη ενώ δεν έχουν υπογράψει η Τουρκία και το Ισραήλ. Αν η σύμβαση του 1982 αξιοποιηθεί και εφαρμοστεί δεν θα υπάρχει περιοχή ανοιχτής θάλασσας για τις δραστηριότητες πέραν της ναυσιπλοΐας, αφού θα καλύπτεται από αρμοδιότητες υφαλοκρηπίδας ή ΑΟΖ των αντίστοιχων παράκτιων κρατών. Η σύμβαση έχει πετύχει έναν βαθμό ομοιομορφίας όσον αφορά το εύρος κάθε θάλασσας ζώνης και έχει καθορίσει και την άσκηση ίσων δικαιωμάτων ανάμεσα στα παράκτια και τα τρίτα κράτη. Στόχος ήταν να εξισορροπήσει τις απαιτήσεις και τα συμφέροντα του κάθε κράτους. Φυσικά βέβαια αυτό που προκύπτει από όλα τα παραπάνω είναι ότι τα κράτη τα οποία περιβάλλονται από ωκεανούς είναι κατά πολύ ευνοημένα.

1.4: Σχέσεις και διαφορές από 1973 και μετά στην εξόρυξη των υδρογονανθράκων.

Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο και οι διαφορές με την Τουρκία ξεκινούν το 1973. Η Τουρκία έχει μέχρι τότε διατυπώσει σε όλους τους τόνους διαφορετική οπτική και ερμηνεία σε θέματα οριοθέτησης και έχει ήδη αμφισβητήσει κατ' επανάληψη δικαιώματα της Ελλάδας. Οι διαφορές των δύο χωρών συνίστανται νομικού χαρακτήρα σύμφωνα με το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Το ουσιαστικό είναι ότι πρέπει να υπάρξει συμφωνία οριοθέτησης μεταξύ των ενδιαφερομένων ιδιαίτερα όταν αναφερόμαστε στην περίπτωση της Ελλάδας και της Τουρκίας με τη γεωγραφική στενότητα από την οποία χαρακτηρίζονται. Όσα ισχύουν για την υφαλοκρηπίδα θα ισχύσουν και για την ΑΟΖ όταν και εφόσον η τελευταία κηρυχθεί. Προς το παρόν δεν έχει υπάρξει κάποια τέτοιου είδους συμφωνία διότι τα δύο κράτη «σκοντάφτουν» σε συνομιλίες και κοινές αντιλήψεις σε συνάρτηση με τις οριοθετήσεις στο Αιγαίο. Η Τουρκία θεωρεί ότι οι διαφορές με την Ελλάδα είναι πολικές και θέτει συνολικά τα ζητήματα στο τραπέζι ενώ η Ελλάδα δηλώνει πως οι διαφορές είναι νομικές και μόνο, βάσει των κανόνων που απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο και στηριζόμενη στο ΔΔΧ.

Αναφορικά με την ΑΟΖ και την χρησιμότητα της τον 21^ο αιώνα υπάρχει τεράστιο ενδιαφέρον αξιοποίησης του υποθαλάσσιου πλούτου. Συγχρόνως η τεχνολογία εξελίσσεται και ο τομέας των γεωτρήσεων αναπτύσσεται όλο και περισσότερο. Υπάρχει παγκόσμιο ενδιαφέρον για εξόρυξη φυσικού αερίου και πετρελαίου με συνεχώς αυξανόμενη τιμή και στα δύο αυτά είδη. Παγκόσμιοι εταιρικοί κολοσσοί ως γνωστόν πιέζουν τα κράτη για μεγαλύτερη εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων πόρων τους, έχοντας φυσικά όλα τα απαιτούμενα εργαλεία για αυτές τις πολυδάπανες δραστηριότητες. Εταιρείες με γεωτρήματα πλήρως εκσυγχρονισμένα στοχεύουν σε πολύ κερδοφόρα αποτελέσματα. Την τελευταία ειδικά δεκαετία η ανατολική μεσόγειος παρουσιάζει τεράστιο ενδιαφέρον ως προς τα παραπάνω. Η ΑΟΖ Αιγύπτου – Ισραήλ και Κύπρου σε μεγάλη και μεν απόσταση από τις ακτές τους αλλά πολύ ουσιαστική μοιάζει να επιβεβαιώνει και την αμερικανική πλευρά η οποία υποστήριζε δεκαετίες πριν ότι στην ανατολική μεσόγειο υπάρχουν συνολικά αποθέματα προς εκμετάλλευση περισσότερα από 300 και τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια. Είναι προφανές ποια είναι τα οφέλη από την παραπάνω αμερικανική διαπίστωση για τα κράτη της ανατολικής μεσογείου και όχι μόνο. Το εξαιρετικά σημαντικό που πρέπει να κατανοήσει ο αναγνώστης είναι πως τέτοιου είδους εξορύξεις και ορυκτά πλούτη διακινούνται σε ολόκληρο τον πλανήτη με υπέρογκα κέρδη για τα κράτη και κατ' επέκταση εξαιρετική δυναμική στο διεθνές σκηνικό. Εφόσον λοιπόν τα κράτη έχουν τακτοποιήσει ζητήματα οριοθετήσεων και κήρυξης ΑΟΖ και με τα κατάλληλα τεχνητά μέσα που χρειάζονται για αυτές τις εξειδικευμένες θαλάσσιες δραστηριότητες είναι σχεδόν δεδομένη η επιτυχημένη εξόρυξη.

Ο ημίκλειστος χαρακτήρας των κρατών της Μεσογείου είναι αυτός που επηρεάζει τις οριοθετήσεις. Όλα τα παραπάνω επιβεβαιώνουν όμως και τον «πόλεμο» των κρατών για τις ΑΟΖ στην ανατολική μεσόγειο και τα συγκρουόμενα συμφέροντα για μια μερίδα κερδών μεταξύ τους. Η πίτα φαίνεται να είναι μεγάλη και να φτάνει και να περισσεύει για όλους, όμως ο διαμοιρασμός διαιρεί και προβληματίζει.

Στην περίπτωση της Κύπρου που μας ενδιαφέρει λόγω γειτονίας και με τις δυο χώρες που μελετά η παρούσα εργασία, έχει συνάψει συμφωνίες με τα γειτονικά της κράτη δηλαδή την Αίγυπτο, το Ισραήλ και το Λίβανο. Η Κύπρος οριοθέτησε την ΑΟΖ της με απόλυτη εφαρμογή της μέσης γραμμής με Αίγυπτο, Ισραήλ και Λίβανο. Μέσα από τις συνεργασίες αυτές παραμέρισε σε μεγάλο βαθμό τον τουρκικό ρόλο και επεκτατισμό από την εισβολή του 1974 και μετά. Οι προσπάθειες της Κύπρου καταγράφονται ως πολύ θετικές και σε συνάρτηση με την ένταξη της στην ΕΕ και με τον ρόλο που διαδραματίζει στην Μεσόγειο και στο ανατολικό μέτωπο. Έχει αναδειχθεί ξεκάθαρα σε ενεργειακό - πολύ σημαντικό – παίκτη στην περιοχή.

Η Ελλάδα εν αντιθέσει στο πρόσφατο παρελθόν της με την οικονομική κρίση και τα εσωτερικά της οικονομικά ζητήματα έχει επιλέξει μια πολιτική σε πολλά σημεία κατευνασμού σε σχέση με τη γειτονική Τουρκία. Ωστόσο η Τουρκία μοιάζει να εκμεταλλεύεται με κάθε ευκαιρία την υποχωρητικότητα της Ελλάδας όπου αυτή παρουσιάζεται. Η Τουρκία έχει μια κλασική αλαζονεία στον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζεται ζητήματα που αφορούν την εξωτερική της πολιτική πολλώ δε μάλλον όταν αυτή αφορά το Αιγαίο και τις οριοθετήσεις σε αυτό. Φλερτάρει με τις ΗΠΑ και την υπερδύναμη Γερμανία όταν έχει ανάγκη και παρουσιάζεται ως απόλυτη δύναμη στην ανατολική Μεσόγειο παρόλα τα πολύ μεγάλα εσωτερικά της ζητήματα. Αξίζει επίσης στο σημείο αυτό να αναφερθεί η σχέση Τουρκίας – Λιβύης και η πολλών ετών στρατιωτική βοήθεια που δίνει εδώ και χρόνια η πρώτη στη δεύτερη με αντάλλαγμα μια συμφωνία για την ΑΟΖ. Το πιθανότερο είναι και αυτό συναντάται σε μεγάλο αριθμό αναλύσεων πάνω στο συγκεκριμένο θέμα ότι σε περίπτωση που η Ελλάδα κάνει την οποιαδήποτε κίνηση εξόρυξης (πχ νότια της Κρήτης) η Τουρκία θα το χαρακτηρίσει με ευκολία “casus belli” και θα περάσει στην αντεπίθεση με συνοπτικές διαδικασίες. Άλλωστε κάτι αντίστοιχο συνέβη και με την περίπτωση του 1996 με την κρίση των Ιμίων.

Κεφάλαιο 2^ο : Ελλάδα - Τουρκία. Διμερείς σχέσεις, θέσεις και επιδιώξεις

2.1 Η ελληνική πλευρά

Μια μικρή χώρα προικισμένη με δαντελωτές ακτές και με ένα τεράστιο αριθμό νησιωτικής περιοχής, ο μεγαλύτερος εξ αυτών κατοικήσιμος, μοιρασμένη μεταξύ Βαλκανίων, δύσης και ανατολής στη λεκάνη της Μεσογείου. Η Ελλάδα είναι αναμφισβήτητα μια μικρή χώρα σε έκταση και πληθυσμό με πανέμορφη ηπειρωτική ενδοχώρα και νησιά που επισκέπτονται από όλη την υφήλιο χιλιάδες τουρίστες κάθε χρόνο. Η θέση της εξαιρετικά ενδιαφέρουσα. Από την οπτική διεθνολογική σκοπιά δε εξαιρετικά ενδιαφέρουσα. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ακόμα και γέφυρα μεταξύ ανατολής και δύσης. Η ανατολική της πλευρά που βρέχεται από το αιγαίο συνορεύει με την Τουρκία και η δυτική από το Ιόνιο συνορεύοντας με την Ιταλία. Στο νότιο τμήμα της κάτω από την Κρήτη εκτείνεται το λιβυκό πέλαγος. Η θέση της Ελλάδας έχει απασχολήσει εδώ και πολλούς αιώνες τους ισχυρούς του πλανήτη, μιλώντας για τις υπερδυνάμεις και για αυτόν ακριβώς το λόγο υπάρχει βαθιά σχέση εξάρτισης με τις τελευταίες. Από αυτό απορρέουν άλλοτε θετικά και άλλοτε αρνητικά. Η Ελλάδα βίωνε πάντοτε την τουρκική απειλή και από την τουρκοκρατία και έπειτα ποτέ δεν σταμάτησαν οι αέναες μέσα στο πέρασ των αιώνων και των χρόνων προσπάθειες της να μπορεί να προλαμβάνει τις κινήσεις της γειτονικής της χώρας και να μπορεί να αναχαιτίζει μέσα από πολιτικές και χειρισμούς τα όποια προβλήματα παρουσιάζονταν. Αν θα μπορούσε κάποιος εντελώς απλοϊκά να χαρακτηρίσει την Ελλάδα με μια θετική λέξη αυτή θα ήταν ο τουρισμός και με μια αρνητική αυτή θα ήταν μια και μοναδική, η Τουρκία. Οι μελέτες και οι αναλύσεις είναι αναρίθμητες και η επιστημονική κοινότητα έχει αναδείξει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις μέσα από μεγάλη γκάμα βιβλιογραφίας, αρθρογραφίας κλπ. Δεν είναι τυχαίο ότι υπάρχουν σπουδές εξειδικευμένες στο συγκεκριμένο αντικείμενο σε πανεπιστήμια και αυτό συνεχίζει να εξελίσσεται επιστημονικά.

Οι ρίζες των ελληνοτουρκικών σχέσεων είναι βαθιές και ξεκινούν από την περίοδο κιάλας της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η παρούσα μελέτη θα επιδιώξει να ασχοληθεί με τις πρόσφατες διαφορές μεταξύ των δύο χωρών και τα σημαίνονται γεγονότα των τελευταίων δεκαετιών που έχουν διαμορφώσει το «σήμερα» που διανύουν οι δύο γειτονικές χώρες.

2.2 Από την εισβολή στην Κύπρο μέχρι την κρίση των Ιμίων

Από την εισβολή στη Κύπρο και έπειτα τα αντανακλαστικά της Ελλάδας έγιναν όλο και πιο ισχυρά με μόνιμη επιδίωξη και στόχευση την αποτροπή της τουρκικής απειλής. Ο τουρκικός επεκτατισμός άλλωστε και η διάθεση της τουρκικής διπλωματίας δείχνει με κάθε ευκαιρία ακόμα και σήμερα τα δόντια του. Η Ελλάδα ακολούθησε μια σειρά από διεθνείς αποφάσεις μέσα από τις παραπάνω εμπειρίες που είχε βιώσει, έγινε μέλος της τότε ΕΟΚ το 1979 και λίγο αργότερα ξανά μέλος του NATO. Το 1974 η οικουμενική τότε κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή απέσυρε την Ελλάδα από το στρατιωτικό σκέλος του NATO μετά τον «Ατίλα 2» στην Κύπρο. Στις 19 Οκτωβρίου του 1980 η κυβέρνηση του Ράλλη αποφασίζει την ένταξη και πάλι της χώρας στο NATO. Ήταν η τότε εποχή της Ελλάδας όπου στο εσωτερικό τα κόμματα της αντιπολίτευσης δήλωναν το «ΕΟΚ και NATO το ίδιο συνδικάτο» διαδηλώνοντας κατά της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας και με νωπή την εισβολή στην Κύπρο που είχε ταραξει τα νερά του Αιγαίου και της ανατολικής Μεσογείου καθώς και την εσωτερική πολιτική ζωή της Ελλάδας. Η Τουρκία συμμετείχε κανονικά ως μέλος του NATO, θεωρείται ότι το NATO ενδιαφερόταν περισσότερο για τον στρατιωτικό ρόλο της Τουρκίας παρά για την Ελλάδα. Τα κυριότερα θέματα τότε που ανησυχούσαν ήταν η εισβολή στην Κύπρο και το πρόβλημα της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου.

Επί της ουσίας η κουβέντα γύρω από το θέμα της νατοϊκής συμμαχίας έχει ως εξής: η συμμετοχή και των δύο χωρών κάτω από την ομπρέλα του NATO παρείχε μια προστασία, το κόστος επίσης του να μείνει η Ελλάδα εκτός NATO ήταν μικρότερο μπροστά στον φόβο που υπήρχε για την Τουρκία και τις κινήσεις της. Το 1973 συνέβη πετρελαιοϊκή κρίση. Λίγα χρόνια αργότερα η

ένταση αυτή μεταφέρθηκε στο αιγαίο με το τουρκικό ωκεανογραφικό σκάφος «Χόρα» να διενεργεί έρευνες στο αιγαίο για κοιτάσματα πετρελαίου υποθαλάσσια αμφισβητώντας εντελώς την ελληνική υφαλοκρηπίδα μεταξύ Χίου και Σάμου. Η Τουρκία θεωρούσε με την πάγια κυνική στάση της ότι η Ελλάδα «διαβάζει» το αιγαίο ως ελληνική λίμνη και πως το Χόρα κινείται μέσα σε τουρκικά ύδατα. Ο Παπανδρέου έδωσε εντολή σε συνεννόηση απ' ότι φαίνεται από στοιχεία με τον Καραμανλή «βυθίσατε το Χόρα». Η ελληνική πλευρά ζητάει την βοήθεια του ΟΗΕ διαμαρτυρόμενη για την συνεχή επεκτατική και ενοχλητική στάση της Τουρκίας στις ακτογραμμές του Αιγαίου. Ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο οποίος τότε ως άλλη μεγάλη μορφή στην πολιτική ζωή του τόπου όπως και ο προκάτοχος του Καραμανλής, είχε αντι-αμερικανική και αντι-νατοϊκή σκοπιά ενώ την περίοδο του '80 στην Τουρκία συμβαίνει δικτατορικό πραξικόπημα. Οι δύο χώρες αρχίζουν να επηρεάζονται από τις εσωτερικές τους προτεραιότητες.

Από το 1981 έως το 1987 διαρκεί μια περίοδος ψυχρού πολέμου μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Κατά τον Παπανδρέου δεν υπάρχουν θέματα προς συζήτηση με την Τουρκία και διατυπώνει μια δραματικά διαφορετική θέση με τον Καραμανλή. Η θέση του Παπανδρέου είναι «δεν κάνουμε διάλογο με την Τουρκία διότι δεν έχουμε να διαπραγματευτούμε τίποτα» ενώ η θέση του Καραμανλή η άκρως αντίθετη. Είναι προφανές ότι η κατάσταση ήταν πολύ σοβαρή αναφορικά με την στάση της χώρας σε εθνικά ζητήματα. Παρατηρείται και σήμερα ακόμα με πολλά παραδείγματα ότι κυβέρνηση και αντιπολίτευση έχουν διαφορετικές πολιτικές στην άσκηση οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, αντιμετώπισης της παιδείας, αντίληψης ως προς την δημόσια υγεία όμως όταν πρόκειται για εθνικά θέματα συνήθως υπάρχει σύγκλιση απόψεων και κοινό μέτωπο εσωτερικά έτσι ώστε να παίρνονται οι σωστές αποφάσεις με υπευθυνότητα για το μέλλον της χώρας. Γεγονός είναι βέβαια ότι ο Παπανδρέου στηριζόταν και στο πρόσφατο παρελθόν και διατύπωνε αυτές τις απόψεις γιατί από το 1976 έως το '79 ο Καραμανλής είχε δημιουργήσει το έδαφος και υπήρχε διάλογος μεταξύ των δύο χωρών, με θέματα ατζέντας την υφαλοκρηπίδα και τον έλεγχο του εναέριου χώρου (notam), χωρίς κανένα μα κανένα αποτέλεσμα όμως. Παρόλα αυτά την ισόρροπη κατάσταση διαλόγου καταλύει ο Παπανδρέου με την πολιτική μη

διαλόγου η οποία καταλήγει σε εκείνη την ψυχροπολεμική φάση των ελληνοτουρκικών και μετέπειτα στην κρίση.

Τον Απρίλιο του 1987 η Τουρκία «μαθαίνει» ότι η Ελλάδα σχεδιάζει να ξεκινήσει γεωτρήσεις στα ύδατα του Αιγαίου στα περίχωρα της Θάσου και ως απάντηση το τουρκικό ερευνητικό σκάφος Σισμίκ παραβιάζει τότε την ελληνική υφαλοκρηπίδα και δημιουργεί την κρίση του '87 στο αιγαίο πέλαγος. Το ερευνητικό σκάφος συνοδευόταν και από τουρκικά πολεμικά πλοία και τότε ο Παπανδρέου στα ηνία της χώρας ζητάει την βύθιση του σκάφους σε περίπτωση που συνεχίσει τις έρευνες του. Ακολουθεί σειρά απαντήσεων από την ελληνική και τουρκική πλευρά σε τόνους σχεδόν πολεμικούς. Τότε ο γγ του NATO παρεμβαίνει και ζητά να επιλυθούν με διάλογο οι διαφορές και με αποφυγή από τα όπλα. Ο Οζάλ τότε με τον Παπανδρέου διαχειρίστηκαν την κρίση και σε μια συμφωνία στο Νταβός της Ελβετίας το 1988 συμφωνούν ότι διαφωνούν. Στην πορεία υπήρξε προσπάθεια διαχείρισης των προβλημάτων και διμερείς συναντήσεις μεταξύ Ελλήνων και τούρκων αξιωματούχων. Τήρηση των κανόνων που είχαν τεθεί δεν υπήρξε όμως οι ανοιχτές συνομιλίες βοήθησαν στο να μην υπάρξουν ατυχήματα μεταξύ των δύο χωρών. Η δεκαετία του '80 κλείνει με τις δύο χώρες να έχουν περάσει πλέον σε μία φάση σχετικής ομαλότητας και συνύπαρξης. Οι μεγάλες διαφορές έχουν μπει «στο ράφι» και υπάρχει μια φάση θέσπισης συμφωνιών, χωρίς βέβαια ο διάλογος να είναι και πάλι ουσιαστικός και να δίνει οριστικές λύσεις. Με απόφαση του Οζάλ επίσης η Τουρκία ξεκινά τις κινήσεις της ευρωπαϊκής της ένταξης και αρχίζει να φλερτάρει με την ιδέα της ένταξης στην ένωση. Αυτό είναι κάτι που επηρέαζε και επηρεάζει ακόμα και σήμερα τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η ένταξη αυτή ωστόσο δεν ήρθε ποτέ για την Τουρκία. Το '89 έχουμε κυβέρνηση συνασπισμού στην Ελλάδα και λίγο αργότερα την κυβέρνηση αναλαμβάνει και ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης ο οποίος προσπαθεί να δημιουργήσει και πάλι το έδαφος του διαλόγου πιστεύοντας ότι αυτό μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα. Ακολουθεί η διάλυση της ΠΓΔΜ με μια σειρά παγκόσμιων ανακατατάξεων στην διεθνή ατζέντα που επηρεάζουν όλες τις διεθνείς σχέσεις και ισορροπίες. Το 1991 με την εισβολή στον κόλπο του Κουβέιτ (πόλεμος του Κόλπου) η Τουρκία λόγω θέσης αναβαθμίζεται όσο αναφορά το ρόλο στη δύση και επανεκκινεί το θέμα της ένταξης της στην

Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 1992 Μητσοτάκης και Ντεμιρέλ συναντιούνται στο Παρίσι για να συζητήσουν το θέμα της υφαλοκρηπίδας όπου εκεί δημιουργείται ένα πεδίο διαπραγμάτευσης με διάρκεια περίπου 2 ετών. Το '93 αναλαμβάνει και πάλι πρωθυπουργός ο Ανδρέας Παπανδρέου και μερικώς παγώνει τις μέχρι τότε συνομιλίες.

Επόμενο σοβαρό καταγεγραμμένο γεγονός χρονολογείται λίγα χρόνια αργότερα με την κρίση των Ιμίων. Η κρίση των Ιμίων είναι ένα επιπλέον επιστέγασμα ενός ακόμα μικρού ψυχρού πολέμου Ελλάδας - Τουρκίας. Είχε αναλάβει πρωθυπουργός ο Κώστας Σημίτης, αφού ο Ανδρέας Παπανδρέου αντιμετώπιζε προβλήματα υγείας τη στιγμή που Ελλάδα και Τουρκία έφτασαν προ των πυλών από μια πολεμική σύρραξη. Το γεγονός έχει ως εξής, ο τότε δήμαρχος Καλύμνου συνοδεία ενός αστυνομικού και δύο κατοίκων του νησιού υψώνουν την ελληνική σημαία στην μικρή Ίμια (βραχονησίδα), την επόμενη ημέρα υψώθηκε και στην διπλανή βραχονησίδα. Οι εικόνες αυτές προκάλεσαν την αντίδραση της Τουρκίας και δημοσιοποιώντας οι τούρκοι δημιουργούν έναν άνευ προηγουμένου σάλο. Δύο μέρες μετά δύο τούρκοι δημοσιογράφοι υπέστειλαν την ελληνική σημαία και ύψωσαν την τουρκική. Προκλήθηκαν έντονες αντιδράσεις και το θέμα πήρε τεράστιες διαστάσεις. Και οι δύο χώρες μετέφεραν στρατεύματα και μπήκαν σε πολεμική ετοιμότητα. Λίγες μέρες αργότερα τρεις Έλληνες αξιωματικοί έχασαν την ζωή τους με την πτώση του ελικοπτέρου στο οποίο επέβαιναν. Οι ΗΠΑ επενέβησαν με την παρέμβαση του NATO και η ένταση εκτονώθηκε όταν και οι δύο χώρες απέσυραν τα στρατεύματα τους. Η στάση του Σημίτη στο όλο γεγονός δέχθηκε αμφισβητήσεις και από το περιστατικό δεν βγήκε καμία χώρα κερδισμένη ή χαμένη.

Η κρίση των Ιμίων άλλαξε πολλά πράγματα και συγχρόνως δημιούργησε τέτοια δυναμική που αρχίζουν από τότε να αναθεωρούνται όλες οι βασικές πολιτικές τοποθετήσεις των κυβερνήσεων μέχρι τότε ως προς την άσκηση εξωτερικής πολιτικής. Ο ρόλος εδώ της ΕΕ γίνεται δυνητικός απέναντι στην ελληνοτουρκική αντιπαράθεση και κρούει τον κώδωνα του κινδύνου στην Τουρκία να αλλάξει συμπεριφορά αν θέλει πράγματι μια θέση στην ΕΕ. Αυτή ήταν και η αρχή για να ξεκινήσει η Ελλάδα να ζητάει ανταλλάγματα ως προς

την ένταξη της Τουρκίας στο ευρωπαϊκό κεκτημένο. Έθεσε σειρά προϋποθέσεων σε συνεργασία με την ΕΕ και «εκβίαζε» την γείτονά με σειρά προϋποθέσεων.

2.3 Η τουρκική πλευρά

Η Τουρκία είναι μια χώρα υπερδύναμη θα έλεγε κανείς λόγω της γεωγραφικής της θέσης και του ρόλου που διαδραματίζει εδώ και πολλούς αιώνες. Διαθέτει μια συνολική ισχύ λόγω του προνομίου της γεωγραφικής της θέσης. Το 90% του πληθυσμού της είναι μουσουλμάνοι. Έχει μια ιστορία που αξίζει να διαβαστεί και να αναλυθεί. Χαρακτηριζόταν σχεδόν πάντα από επεκτατική εξωτερική πολιτική και επιθετικότητα στη διεθνή ατζέντα. Η Τουρκία αποτελεί ένα καλό παράδειγμα για τις διεθνείς σχέσεις και τα σχετικά βιβλία που αναφέρουν ότι το διεθνές περιβάλλον είναι συνεχώς μεταβαλλόμενο και τα κράτη είναι άναρχα.

Σε ένα ολοένα και περισσότερο αλληλεξαρτώμενο και διασυνδεδεμένο κόσμο η διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους αποτελεί μια πολυσύνθετη και δύσκολη διαδικασία. Η Τουρκία παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα και την περιοχή. Κάθε «εποχή» φαίνεται να είναι κρίσιμη αν παρατηρηθεί η εξωτερική πολιτική της συγκεκριμένης χώρας και αξιοσημείωτη την τελευταία μεγάλη περίοδο. Θα αναφερθούν κατά σειρά κάποια σημαντικά γεγονότα σχετικά με την Τουρκία για να γίνει καλύτερα αντιληπτή η στάση της χώρας που μελετά η εργασία.

Οι ρίζες της Τουρκίας ξεκινάνε από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, ή αλλιώς το ανώτατο Οθωμανικό κράτος. Ήλεγχε ένα μεγάλο μέρος της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, της Δυτικής Ασίας και της Βόρειας Αφρικής. Ιδρύθηκε στα τέλη του 13^{ου} αιώνα και εξελίχθηκε στη σημερινή Τουρκία στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Οι Οθωμανοί το 1453 κατέλυσαν την βυζαντινή αυτοκρατορία με αρχηγό τον Μωάμεθ τον Πορθητή και δημιούργησαν στην Κωνσταντινούπολη τη βάση τους χτίζοντας έτσι ένα τεράστιο οικονομικό

δίκτυο σε όλη την περιοχή. Ουσιαστικά ήλεγχαν από το σημείο αυτό όλον τον δυτικό και ανατολικό κόσμο. Στη πορεία των αιώνων η Οθωμανική αυτοκρατορία είχε οικονομικά ευέλικτη στάση, το εμπόριο της ήταν πλούσιο και στεκόταν ως μια υπερδύναμη στην περιοχή και ευρύτερα στον τότε κόσμο. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα η Οθωμανοί συμμαχήσαν με την Γερμανία και συμμετείχε στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό των κεντρικών δυνάμεων. Λίγο μετά την ίδια περίοδο με συνοριακές διενέξεις με τους γείτονες Άραβες που αντιμετώπιζε, διέπραξε θηριωδίες κατά των Αρμενίων, των Ασσύριων και των Ελλήνων του Πόντου. Η Μικρασιατική καταστροφή του 1922 είναι πυκνογραμμένη στην διεθνή βιβλιογραφία και ο κόσμος ακόμα μιλάει για πραγματική γενοκτονία με τεράστιες διώξεις πληθυσμών.

Η φυσιγνωμία του Κεμάλ Ατατούρκ ανήκει στην ιστορία της νεότερης Τουρκίας, αφού μέσα από τις πολιτικές που χάραξε και την ευρηματική και επαναστατική του τακτική για τα δεδομένα της Τουρκίας προχώρησε στη λήξη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και στην έναρξη μιας νέας περιόδου για τη γείτονα χώρα. Εξ 'ου και η αγάπη των τούρκων στο πρόσωπο του και η προσωπολατρία σε βάρος του.

Εκσυγχρόνισε την Τουρκία με αλλαγές σε νομικό και κοινωνικό επίπεδο. Κατέλυσε τη ζωή των σουλτάνων και ό,τι σχετικό απέρρευε αυτού. Όλες οι αλλαγές συνδέονταν και μιμούνταν ένα δυτικό τρόπο ζωής που οι τούρκοι μέχρι τότε δεν είχαν γνωρίσει. Έδωσε δικαιώματα στις γυναίκες που μέχρι τότε δεν είχαν, έκανε αλλαγές στην παιδεία, στην γλώσσα, στην γραφή και έβαλε την Τουρκία σε μια νέα φάση. Ο Ατατούρκ χαρακτηριζόταν και αυτός από σκληρές αποφάσεις σε σχέση με την εξωτερική πολιτική της χώρας.

Η Τουρκία το 1952 γίνεται μέλος του NATO, στην συνέχεια το 1959 αιτείται για πρώτη φορά διάθεσης να είναι συνδεδεμένο μέλος στην ΕΟΚ. Είναι σημαντικό να δούμε ότι η Τουρκία είναι ένας παίκτης του διεθνούς σκηνικού που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο καταφέρνει πάντοτε να παρακολουθεί από κοντά τα γεγονότα και να μετέχει σε αυτά ακόμα κι αν δεν είναι πλήρως αποδεκτή.

Γύρω στο 1970 τα αραβικά κράτη αρχίζουν να μπαίνουν στο προσκήνιο λόγω πετρελαίου και έτσι μπαίνουν στο παγκόσμιο οικονομικό «παιχνίδι». Οι τούρκοι ως καλοί γείτονες επηρεάζονται από αυτή την αλλαγή και αρχίζουν να αλλάζουν τον τρόπο άσκησης της εξωτερικής τους πολιτικής με χαρακτηριστικό ότι το 1976 η Τουρκία γίνεται μέλος της Αραβικής Διάσκεψης και το επόμενο έτος γίνονται τα πρώτα σχέδια για την κατασκευή πετρελαιοαγωγού που ξεκινά από το Ιράκ και καταλήγει στην Τουρκία. Την περίοδο 1980 – 88 στον οκταετή πόλεμο Ιράν – Ιράκ η Τουρκία «βοηθάει» και τα δύο κράτη στέλνοντας προϊόντα και βοήθεια και ακριβώς τότε αρχίζει μια περίοδος πολύ θερμών σχέσεων της με τις ΗΠΑ

Το 1974 και η εισβολή στην Κύπρο την θέτουν σε θέση δύσκολη στην διεθνή κοινότητα. Το 1980 παγώνουν οι διαδικασίες ένταξης της στην ΕΟΚ λόγω του πραξικοπήματος. Το 1987 όμως γίνεται η επίσημη αίτηση για προσχώρηση της στην ευρωπαϊκή οικονομική κοινότητα, τότε ΕΟΚ. Το 1997 έρχεται μια πρώτη επίσημη άρνηση στο Λουξεμβούργο ως προς την ένταξη της Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 2005 πιά καταφέρνει να πάρει το χρίσμα ως υποψήφια χώρα για ένταξη. Από εκεί και πέρα ξεκινούν οι διαπραγματεύσεις σε κεφάλαια αφού οι Ευρωπαίοι έθεταν όρους που η Τουρκία δεν υλοποιούσε. Ως κυρίαρχο καταρχήν το θέμα της Κύπρου και κατά καιρούς η στάση της με την Ελλάδα. Η ιστορία των Ιμίων που έχει αναφερθεί παραπάνω, οι παραβιάσεις στον εναέριο χώρο της Ελλάδας, το θέμα του μεταναστευτικού – προσφυγικού, η εμμονή της Τουρκίας με το *casus belli* είναι πάντα στο τραπέζι των απαιτήσεων των Ευρωπαίων.

Η Κύπρος επίσης εμποδίζει, λόγω της κατάστασης στην οποία έχει βρεθεί, την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ. Το κυπριακό αποτελεί σοβαρό αρνητικό στοιχείο στο τραπέζι της ΕΕ. Οι Τούρκοι αντιλαμβάνονται αλλιώς τις καταστάσεις και υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στον τρόπο σκέψης με τους ευρωπαίους. Γνωστή είναι βέβαια η καλή μακρόχρονη σχέση Τουρκίας – Γερμανίας και οι συνομιλίες τους παρά τις όποιες διαφωνίες. Να τονιστεί ότι στην Γερμανία ζει ένας πολύ μεγάλος τουρκικός μεταναστευτικός πληθυσμός, μια μειονότητα η οποία αριθμεί γύρω στα τρία εκατομμύρια μέλη.

2.4 Η σύγχρονη εξωτερική πολιτική της Τουρκίας

Ο εξευρωπαϊσμός της Τουρκίας είναι κάτι το οποίο φαίνεται να επιδιώκεται έντονα αν και ο στρατός δεν θέλει η χώρα να ενταχθεί στην ένωση. Επίσης, τεράστιο ρόλο παίζει πως η ΕΕ είναι ένα χριστιανικό “club” τη στιγμή που μιλάμε για μια χώρα μουσουλμανική με υψηλό το θρησκευτικό στοιχείο. Ο στρατός της Τουρκίας επίσης δεν την θέλει στην ένωση κι αυτό διότι ξέρουν ότι δεν θα μπορούν να ασκούν στον λαό την επιρροή που θέλουν. Η πολιτική φυσιογνωμία του Ερντογάν είναι εκείνη που θα αλλάξει εντελώς τις ισορροπίες και που όλα τα προηγούμενα θα ανατραπούν. Από το 2000 και μετά μπαίνει στην κεντρική πολιτική σκηνή, ο οποίος μέχρι τότε ήταν δήμαρχος Κωνσταντινούπολης, ιδρύει κόμμα με τον Αμπντουλάχ Γκιούλ ως Πρόεδρο. Το 2003 γίνεται πρώτη φορά ο Ερντογάν Πρωθυπουργός της Τουρκίας και από τότε το κόμμα του έχει για πρώτη φορά στην Τουρκία μια συνεχώς ανοδική πορεία. Μαζί με τον Γκιούλ στο τιμόνι του Προέδρου της Τουρκίας γίνονται οι καθαρότεροι εκφραστές ενός μετριοπαθούς ισλαμικού κράτους. Το θέμα της σταθερής κυβέρνησης είναι κάτι το οποίο δεν συνέβαινε μέχρι τότε στην Τουρκία, δεν είχε ποτέ στο παρελθόν σταθερές κυβερνήσεις.

Η σύγχρονη εξωτερική πολιτική της Τουρκίας έχει αναδιαμορφωθεί σε μεγάλο βαθμό. Ο Ερντογάν συνεχίζει να είναι μέχρι και σήμερα στα ηνία της χώρας. Με το κοινοβουλευτικό σύστημα της Προεδρικής Δημοκρατίας ο Ερντογάν τα τελευταία επτά συναπτά χρόνια είναι στο τιμόνι του Προέδρου της χώρας συγκεντρώνοντας της περισσότερες δυνατές εξουσίες που θα μπορούσε να έχει ο Πρόεδρος μια χώρας και στη θέση του Πρωθυπουργού βρίσκεται ο Μπιναλί Γιλντιρίμ. Φαίνεται μέσα από τις πολιτικές που χαράσσουν ότι υπάρχει μεγάλη αφοσίωση του τελευταίου στο πρόσωπο του Προέδρου μέσα από σειρά δηλώσεων με κάθε ευκαιρία υπέρ του.

Η Τουρκία πέντε χρόνια μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα το 2016 και το πογκρόμ από την πλευρά του Ερντογάν διώξεων, φυλακίσεων, απολύσεων ακόμα και αξιωματούχων φίλων του, έχει μπει σε μια πολύ επικίνδυνη τροχιά. Οι πολιτικές του φαίνονται ακραίες ακόμα και στον πιο ανενημέρωτο για την

διεθνή σκηνή πολίτη. Η χώρα μοιάζει εγκλωβισμένη μέσα στον ίδιο της τον εαυτό. Ήδη την τελευταία δεκαετία της στοίχησαν πολύ οι πολυάριθμες βομβιστικές επιθέσεις που δέχθηκε, το θέμα του Κουρδικού, η παρουσία των γκρίζων λύκων και τα μέτωπα που έχει ανοίξει με τη Συρία. Χιλιάδες επιστήμονες και ερευνητές, άνθρωποι των τεχνών και των γραμμάτων που ζούσαν στην Κωνσταντινούπολη έχουν φύγει, ο τουρισμός έχει σχεδόν εξαφανιστεί και η χώρα οικονομικά βιώνει ίσως μια από τις χειρότερες περιόδους στην ιστορία της.

Κεφάλαιο 3° : Τα σημερινά δεδομένα και οι πολιτικοί χειρισμοί

Η παρούσα μελέτη σε αυτό το σημείο θα αναφερθεί στο πλήθος γεγονότων και αναφορών σε σχέση με το θέμα που πραγματεύεται μέσα από μια μικρή ανασκόπηση του πρόσφατος παρελθόντος και των σημερινών δεδομένων.

Όπως φάνηκε και παραπάνω μεγάλο κομμάτι της μελέτης αναφέρεται στον εκάστοτε τρόπο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής που ακολουθούσαν οι δύο χώρες. Οι πολιτικές είναι εκείνες που διαμορφώνουν τα κράτη και τα κράτη μέσα από αυτές διαμορφώνουν την εικόνα τους και τη δυναμική τους στο διεθνές περιβάλλον. Στις περιπτώσεις και των δύο χωρών που αναλύονται έχουν υπάρξει και από τις δύο πλευρές λανθασμένες χρονικά αποφάσεις και ολιγωρίες σε πολιτικό επίπεδο. Η Ελλάδα φαίνεται μέσα στην πορεία των χρόνων να διέθετε περισσότερη διάθεση για διάλογο και διπλωματικές συνομιλίες εν αντιθέσει με την «απόλυτη» τις περισσότερες φορές Τουρκία. Η κάθε μια χώρα βεβαίως διακρίνεται από τα δικά της χαρακτηριστικά τα οποία με τον έναν ή τον άλλο τρόπο επαναλαμβάνονται, αφού και η ιστορία πάντοτε έρχεται να μας επιβεβαιώσει ότι επαναλαμβάνεται.

Τα τελευταία χρόνια, κυρίως την τελευταία δεκαπενταετία, η Τουρκία αλλά και η Ελλάδα έχουν περάσει δυσκολίες σε εσωτερικό επίπεδο. Η οικονομική κρίση εξάντλησε την Ελλάδα και αντιμετώπισε πολυεπίπεδες επιπτώσεις στο εσωτερικό της. Στο επίπεδο της εξωτερικής πολιτικής συνέχιζε όπως κάνει τις τελευταίες δεκαετίες να προσπαθεί να προστατευτεί με αμυντικό εξοπλισμό υπό τον φόβο του γειτονικού εχθρού. Η κρίση και οι «μνημονιακοί» εφιάλτες καταβρόχθισαν την μια μετά την άλλη τις κυβερνήσεις με αποτέλεσμα να υπάρχουν συνεχείς αλλαγές πολιτικών αξιωματούχων και υπουργών εξωτερικών που διαχειρίζονταν τα θέματα με την Τουρκία. Στην Τουρκία από την άλλη ο Ταγίπ Ερντογάν μοιάζει ανεξέλεγκτος σε μια χώρα που πλέον δεν υπάρχει ελευθερία του τύπου και η δημοσιογραφία ελέγχεται σε βαθμό που φέρνει μνήμες σκοτεινών περιόδων για την ανθρωπότητα. Υπάρχει λογοκρισία, υπάρχει φυλάκιση των «αντίθετων» απόψεων και όλη η υφήλιος αναγνωρίζει ότι ο Ερντογάν στέκεται σαν άλλος σουλτάνος διεκδικώντας όλο

και περισσότερα. Η χώρα χαρακτηρίζεται από μια φυσιολογική εκνευρισμού και καταφεύγει συχνότατα σε επίδειξη δύναμης επιδιώκοντας την προσοχή του κόσμου και σπέρνοντας τον φόβο. Το αποτυχημένο πραξικόπημα του '16 στην Κωνσταντινούπολη σε πλήθος αναλύσεων μοιάζει να είναι ίσως η αρχή του τέλους. Το ζήτημα είναι ότι στο κατρακύλισμα το πολιτικό και κοινωνικό που έχει συμβεί στην Τουρκία υπάρχουν φόβοι για το πως θα διαχειριστεί σε εξωτερικό επίπεδο την όλη σύγχυση και εσωστρέφεια που έχει μόνη της δημιουργήσει. Η τουρκική εισβολή στη βορειοανατολική Συρία το 2019 επιστεγάζει τις παραπάνω διαπιστώσεις. Αφορμή για την Τουρκία ήταν οι Κουρδικοί πληθυσμοί στη συγκεκριμένη περιοχή και η δράση των πολιτοφυλακών που κατοικούν εκεί. Η Τουρκία «παλεύει» πολλές δεκαετίες να λύσει στο εσωτερικό της το κουρδικό και να εξαλείψει τους κούρδους αντάρτες. Αξίζει να σημειωθεί ότι Τούρκοι και Κούρδοι συνυπάρχουν σαν ένα στην καθημερινή ζωή της Τουρκίας, δεν μιλάμε για μια μειονότητα η οποία είναι σε περιορισμό και ζει μόνο στο εδαφικό τμήμα που επενέβη στρατιωτικά ο Ερντογάν. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με τις τεράστιες μεταναστευτικές - προσφυγικές ροές από τη Συρία έχουν αποσυντονίσει την Τουρκία. Το μεταναστευτικό – προσφυγικό το οποίο ξεπέρασε κάθε προηγούμενο το 2015 – 2017 έφερε την Τουρκία σε συνομιλίες με την Ευρώπη και την Καγκελάρια της Γερμανίας Μέρκελ, με την οποία έτσι κι αλλιώς υπάρχει καλός διάυλος επικοινωνίας και μέσα από πιέσεις και από την Ελλάδα προσπάθησε να περιοριστεί και να ελεγχθεί όσο γίνεται. Η Τουρκία και η Ελλάδα λόγω γεωγραφικής θέσης δέχθηκαν τις περισσότερες πληθυσμιακές ροές με εικόνες δραματικές που έχουν χαραχτεί στη μνήμη όλων. Αμέτρητοι άνθρωποι αναζητώντας στέγη, παιδιά ασυνόδευτα και ορφανά, χιλιάδες αγνοούμενοι και ένας τραγικός απολογισμός νεκρών στη θάλασσα της μεσογείου που συνεχώς μεγαλώνει.

3.1 Οι τουρκικές «απειλές» στο Αιγαίο και την ανατολική Μεσόγειο

Η τουρκική επεκτασιμότητα δεν σταματά. Είναι δεκάδες οι αναφορές στο τελευταίο αυτό διάστημα που αναφέρεται σε αυτό το σημείο η μελέτη των

μικροεπεισοδίων στο Αιγαίο. Συνεχίζει να παραβιάζει την ελληνική υφαλοκρηπίδα, συνεχίζει να μην αναγνωρίζει τα όρια των ελληνικών υδάτων και να θεωρεί ότι το Αιγαίο είναι προς τουρκική εκμετάλλευση και εξερεύνηση. Από την άλλη ο εναέριος χώρος είναι μια ακόμα καθημερινή μάχη για τους Έλληνες πιλότους με συνεχόμενες εναέριες παραβιάσεις από την πλευρά της γείτονα. Η Τουρκία με λίγα λόγια δεν αφήνει την Ελλάδα να ξεχάσει την παρουσία της. Οι ακριτικές περιοχές της Ελλάδας βιώνουν πολλές «δύσκολες» μέρες ακόμα και σήμερα υπό τον φόβο μια πιθανής τουρκικής εισβολής. Να συνυπολογιστεί ότι νησιά όπως το Καστελόριζο, η Ρόδος, η Σάμος, η Μυτιλήνη και η Χίος που βρίσκονται μια ανάσα από την Τουρκία είναι πολύ πιο εκτεθειμένα και βιώνουν με διαφορετικό τρόπο τη γειτνίαση που υπάρχει.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της νευρικότητας που υπάρχει από την τουρκική πλευρά το περιστατικό στα Ίμια το 2018 όπου σκάφος του λιμενικού σώματος με το όνομα «Γαύδος» εμβολίστηκε χωρίς να τραυματιστεί ευτυχώς κανείς, από τουρκικό στην συγκεκριμένη θαλάσσια περιοχή⁶. Λίγες μέρες πριν είχε επαναληφθεί κάτι αντίστοιχο με το κανονιοφόρο του ναυτικού «Νικηφόρος».

Σε σχέση με τα θέματα της Κυπριακής ΑΟΖ παρατηρείται και εκεί ένταση από την τουρκική πλευρά. Με τελευταίο περιστατικό το 2017 φαίνεται η Τουρκία να απειλεί με casus belli τις εξορύξεις που λάμβαναν χώρα στην Κυπριακή ΑΟΖ και πιο συγκεκριμένα στο οικοπέδο 6, μάλιστα φαίνεται να δηλώσει ότι ένα μέρος του οικοπέδου 6 της ανήκει⁷.

Το προηγούμενο κιάλας έτος Barbaros και Oruc Reis «παρενοχλούν» συνεχώς στην περιοχή του Αιγαίου προσπαθώντας να σαρώσουν τον πυθμένα της θάλασσας. Η λογική και ο προγραμματισμός των τούρκων έχει ως εξής, ανακοινώνουν μια παντέκ με σχεδιασμό συγκεκριμένης διαδρομής και χρονικό εύρος. Κατόπιν ξεκινούν τις περιπολίες και την πλεύση αιτιολογώντας τις παραβιάσεις ως προγραμματισμένες διαδρομές και κίνησης

⁶ Βλ. δημοσίευμα από lifo.gr του Πανταζόπουλου Γιάννη με τίτλο «[Οι μεγάλες κρίσεις των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Πέντε στιγμές που η σχέση μας με τη γειτονική χώρα κλονίστηκε](#)» 15.02.2018

⁷ Βλ. αναρτημένη κοινοβουλευτική ερώτηση ευρωπαϊκού κοινοβουλίου europa1.europa.eu με θέμα «[Τουρκικές απειλές κατά της κυπριακής ΑΟΖ](#)» 3.05.2017

των ερευνητικών τους πλοίων σε τουρκικά ή διεθνή ύδατα. Η περίπτωση του Oruc Reis ήταν μια από τις πολύ επικίνδυνες και τραβηγμένες από την πλευρά της Τουρκίας περιπτώσεις. Δεν υπάρχει καταγεγραμμένο πιο παρατραβηγμένο περιστατικό εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας με τόσο μεγάλη και επί τόσες μέρες παραβίαση. Επί της ουσίας μιλάμε για μια ένταση που η Τουρκία δεν παύει λεπτό να συντηρεί. Αξίζει να αναφερθεί ότι από τον «Ιανουάριο μέχρι τον Αύγουστο του 2020 καταγράφηκαν 2.108 παραβιάσεις στα εθνικά χωρικά ύδατα της Ελλάδας»⁸ σύμφωνα με μελέτη του ΓΕΕΘΑ. Οι ενέργειες αυτές συνεχίζονται μέχρι και σήμερα. Χθες κιόλας στις 20 Σεπτεμβρίου του 2021 η Τουρκία με παράνομη πανtex δημιούργησε τουρκική «τανάλια» στη Λέσβο ενώ λίγες μέρες πριν η Άγκυρα κυριολεκτικά ξεπέρασε κάθε προηγούμενο με την προκλητικότητα της, διεκδικώντας σαν τουρκική υφαλοκρηπίδα, θαλάσσια περιοχή μόλις έξι ναυτικά μίλια ανατολικά της Σητείας στην Κρήτη. Το ερευνητικό πλοίο nautical geo το οποίο κινείται με άδεια της Αθήνας για έρευνα εξορύξεων για την χάραξη της διαδρομής του αγωγού Eastmed η Τουρκία προσπαθεί να το μπλοκάρει. Το χαρακτηριστικό αυτό σημείο για το οποίο παραπονιέται η Τουρκία τα τελευταία εικοσιτετράωρα είναι «ελληνικό» και βρίσκεται σε ελληνικά χωρικά ύδατα. Η εικόνα στον χάρτη και από τον πιο μη σχετικό που μπορεί να το παρατηρήσει είναι ξεκάθαρη. Κι όμως η Τουρκία ανακοίνωσε πως «η περιοχή έχει δηλωθεί στα Ηνωμένα Έθνη ως τουρκική υφαλοκρηπίδα»⁹.

Ο Ερντογάν σε συνάρτηση με την Ελλάδα φαίνεται να έκανε μια αναδίπλωση το καλοκαίρι του 2021 σε σχέση με εκείνο του 2020, αυτό βέβαια δεν έχει να κάνει μόνο με την Ελλάδα. Για παράδειγμα με τους Άραβες, τους Ισραηλινούς και ακόμα και με τους Αρμένιους μετά τα δραματικά γεγονότα που συνέβησαν στον Καύκασο. Οι δύο αιχμές του δόρατος ωστόσο παραμένουν για την Τουρκία όπως η «γαλάζια πατρίδα», η αμφισβήτηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων σε βάρος της Ελλάδας στη θάλασσα και στο αιγαίο αλλά και στη μεσόγειο.

⁸ Βλ. δημοσίευμα στο ethnos.gr του Πασχάλη Κορωναίου με θέμα "[Χωρικά ύδατα: Βρέχει παραβιάσεις από τουρκικά πολεμικά εκτός του Oruc Reis](#)" 26.10.2020

⁹ Βλ. δημοσίευμα στο protothema.gr "[Το τερμάτισε η Άγκυρα: Διεδικεί σαν.. τουρκική υφαλοκρηπίδα 6 ναυτικά μίλια ανατολικά της Σητείας στην Κρήτη](#)" 17.09.20

Η συμφωνία που υπεγράφη το καλοκαίρι του 2020 μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου για καθορισμό της ΑΟΖ τους στην Ανατολική Μεσόγειο ήταν ένα σημαντικό γεγονός για τη χώρα και σε σχέση με τα ελληνοτουρκικά. Είχε προηγηθεί και εκείνη της συμφωνίας με την Ιταλία επίσης με επέκταση των ναυτικών μας μιλίων στα 12 ναυτικά μίλια. Τότε έγινε μεγάλος λόγος από ξένα μέσα ενημέρωσης για την περίπτωση που η Ελλάδα σκεφτεί να κάνει το ίδιο στο Αιγαίο και από τις πιθανότητες κάτι τέτοιο η Τουρκία να το εκλάβει ως απειλή πολέμου. Η επέκταση αυτή θεωρείται ιστορικής σημασίας για την Ελλάδα αφού μεγάλωσε την επικράτεια της σχεδόν κατά 10% περισσότερο.

Ένα άλλο σημαντικό θέμα που αξίζει να σημειωθεί είναι εκείνο του τουρκολυβικού συμφώνου θαλάσσης που υπεγράφη το 2019. Η συμφωνία αυτή ήταν παράνομη και επί της ουσίας δημιούργησε ένα πεδίο δραστηριότητας για τις δύο χώρες στη Μεσόγειο με στόχο να διεκδικήσουν οικονομικά συμφέροντα στην περιοχή. Αυτό είχε προκαλέσει την αμηχανία των χωρών της περιοχής μιας και κάτι τέτοιο θα μπορούσε να είναι το εφαλτήριο μιας νομιμοφανούς επιχείρησης ακόμα και στο αιγαίο με άσχημα αποτελέσματα για τα ελληνοτουρκικά και την ελληνική υφαλοκρηπίδα. Η συμφωνία φαινόταν να αγνοεί την παρουσία των ελληνικών νησιών (Κρήτη, Κάσος, Ρόδος, Καστελόριζο και Κάρπαθο). Δύο χρόνια μετά η νομιμότητα της συγκεκριμένης συμφωνίας ελέγχθηκε από την ΕΕ και ακυρώθηκε από το Εφετείο της Λιβύης.

Δεν πρέπει να ξεχνιέται το γεγονός ότι η Τουρκία «δίνει εξετάσεις» σε Αμερική και Ευρώπη ώστε να υπάρξει αποδοχή λύσεων στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου. Αυτή είναι μια πολύ ευνοϊκή συγκυρία για την Ελλάδα και τις θέσεις που θέλει να περάσει.

Κεφάλαιο 4^ο: Διαχείριση της στρατηγικής των κρίσεων και των οικονομικών συνεπειών που απορρέουν από την ύπαρξη ΑΟΖ

Ο μοναδικός τρόπος επίλυσης της διαφοράς μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας είναι ένας και μοναδικός και πρέπει να αποτελέσει συνείδηση και για τις δύο πλευρές κι αυτός βασίζεται στο διεθνές δίκαιο και στο διάλογο που απορρέει για την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ. Η Ελλάδα με διπλωματικά μέσα πρέπει αν συνεχίσει να διεκδικεί και να πιέζει την Τουρκία σε αυτή την κατεύθυνση. Είναι καλό κάποια στιγμή η γειτονική χώρα και οι πολιτικοί της υπεύθυνοι να συνειδητοποιήσουν πως συνεχίζοντας τις μονομερείς ενέργειες και κάνοντας συνεχώς επίδειξη δύναμης και άλλες λοιπές «τυμβωρυχίες» στο αιγαίο και την ανατολική μεσόγειο όχι μόνο δεν έχουν τίποτα να κερδίσουν αλλά εκτίθενται συνεχώς στη διεθνή κοινότητα υποβιβάζοντας τον ρόλο που διαδραματίζουν.

Το ιδεατό και επιδιωκόμενο για την Ελλάδα είναι να ξεκινήσουν οι διερευνητικές επαφές και η Χάγη. Φαίνεται βέβαια οι φιλοδοξίες της Τουρκίας να μεγαλώνουν όλο και περισσότερο σήμερα σε σχέση με στο παρελθόν. Σίγουρο είναι ότι η Άγκυρα θα δεχθεί να καθίσει στο τραπέζι του διαλόγου μόνον εφόσον αντιληφθεί ότι η προκλητικότητα της, της δημιουργεί μεγάλο κόστος και σε οικονομικό αλλά και σε διπλωματικό επίπεδο. Η στόχευση της Ελλάδας πρέπει να είναι πολύ ξεκάθαρη και σαφής στο όποιο επίπεδο συνομιλίας με την Άγκυρα. Για παράδειγμα οι ελληνικές κόκκινες γραμμές πρέπει πάση θυσία να γίνουν και ευρωπαϊκές μέσα από μια κοινή πολιτική, δηλαδή να ασκείται πίεση προς την Τουρκία με την απειλή των κυρώσεων για την αποτροπή των όποιων παράνομων μεθοδεύσεων σε συνδυασμό πάντοτε με μια θετική διπλωματική ατζέντα εφόσον επιστρέψει στο τραπέζι του διαλόγου. Με αυτό το διπλό όπλο στη φαρέτρα και με την διπλωματική εμπειρία που διαθέτει πλέον η Ελλάδα δύναται να αιφνιδιάσει και να μπορέσει να επανεκκινήσει τις συνομιλίες με την Τουρκία έχοντας ένα μερικό αποτέλεσμα. Το ουσιαστικό κρίνεται στην αποτίμηση και των μέχρι τώρα δεδομένων που υπάρχουν και πως μπορεί αυτή η εμπειρία να

χρησιμοποιηθεί για να επιλυθεί η όποια διαφωνία, να αποτραπεί ή και να υποχωρήσει εντελώς.

Η Ελλάδα πρέπει να διατυπώσει σε όλους τους τόνους πως η ελληνική ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα πρέπει να θεωρείται και να προστατεύεται ως ευρωπαϊκή. Η σημασία της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας έχει αναφερθεί και παραπάνω πόσο ζωτικής σημασίας είναι για ένα κράτος. Δεν είναι μόνο τα πλεονεκτήματα για την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών αλλά και για τα κυριαρχικά δικαιώματα του ίδιου του κράτους. Κάτι που αξίζει να αναφερθεί για να γίνει ακόμα πιο κατανοητή η παραπάνω διατύπωση είναι το εξής καλό παράδειγμα. Πρόσφατα με απόφαση του ΔΔΧ για τη σινική θάλασσα, στα παράκτια κράτη δίνεται δυνατότητα να κατασκευάζουν και να τοποθετούν τεχνητές νήσους – εγκαταστάσεις ή ακόμα και μόνιμες κατασκευές στην υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ τους. Αυτό σημαίνει ότι ναι μεν η αιγιαλίτιδα ζώνη στην οποία ασκείται το δικαίωμα της πλήρους κυριαρχίας ενός κράτους είναι η πλέον σημαντική ζώνη, όμως η τάση της νομολογίας δείχνει πως οι ζώνες υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ αρχίζουν να αποκτούν πολύ μεγαλύτερο ενδιαφέρον και σημασία αρμοδιότητας.

4.1 Νικαράγουα – Κολομβία και Ελλάδα – Τουρκία

Ένα ακόμα καλό παράδειγμα είναι εκείνο της Νικαράγουα και της Κολομβίας σε συνάρτηση με την Ελλάδα και την Τουρκία. Μεταξύ των δύο χωρών προέκυψε ένα θέμα το 2001 το οποίο θυμίζει πολύ τα ελληνοτουρκικά επίδικα. Μιλάμε για δύο χώρες που συνορεύουν στην άλλη πλευρά του ατλαντικού οι οποίες με αφορμή την κυριαρχία επτά νήσων της Καραϊβικής Θάλασσας - Alburquerque, Este Dueste, Roncador, Serrana, Quiatasueno, Serranilla και Bajonuero που απέχουν 775 χλμ. από την ακτή της Κολομβίας και 230 χλμ. από την ακτή της Νικαράγουας – μπήκαν στην διαδικασία της αντιδικίας και στον επανακαθορισμό των θαλάσσιων ορίων τους. Μιλάμε για δύο παράκτια κράτη τα οποία βρίσκονται η μεν Κολομβία στην Λατινική Αμερική με πολύ μεγαλύτερο πληθυσμό από την Νικαράγουα που είναι πολύ μικρότερη σε αριθμό πληθυσμού και ανήκει στην Κεντρική Αμερική. Η

Νικαράγουα διεκδίκησε το 2001 με προσφυγή στο ΔΔΧ την κυριαρχία των επτά αυτών νήσων και από εκεί ξεκίνησε η αντιδικία. Επί της ουσίας η αντιδικία κράτησε αρκετά χρόνια μέχρις ότου το ΔΔΧ να αποφασίσει ποια θα ήταν η δίκαιη και αμερόληπτη απόφαση και για τα δύο αυτά κράτη. Σύμφωνα με απόφαση του 1928 η Κολομβία ήταν εκείνη που με βάση τα κυριαρχικά της δικαιώματα και τη δραστηριότητα που ασκούσε η κυριότητα των νήσων αυτών ανήκε σε εκείνη. Μάλιστα αυτή η απόφαση στηριζόταν πάνω στην αρχή του *utis possidetis* δηλαδή των αρχή της αυτοδιάθεσης. Οι επτά αυτές νήσοι ήταν αποικίες Ισπανών στο παρελθόν και ελέγχονταν από τις ισπανικές κυβερνήσεις. Ο γεωγραφικός χώρος ωστόσο με τις ιδιαιτερότητες που συγκέντρωνε δημιουργούσε το εξής ζήτημα: η Νικαράγουα υποστήριζε ότι τα επτά αυτά νησιά ανήκαν γεωγραφικά στην δική της υφαλοκρηπίδα και κατ' επέκταση με βάση το διεθνές δίκαιο της θάλασσας και των διατάξεων του για τα παράκτια κράτη είναι υπό την δική της κυριαρχία ως φυσική προέκταση του κράτους της Νικαράγουα. Το ΔΔΧ αναγκάστηκε να επανεξετάσει τα δεδομένα με την μέθοδο της μέσης γραμμής στην αρχή και στην πορεία της μέσης γραμμής υπέρ της μιας χώρας, με αποτέλεσμα να ωφεληθεί η Νικαράγουα.

Η αντιδικία μεταξύ των δύο χωρών συνεχίστηκε διότι η μεν Κολομβία θεωρούσε ότι οι ακτές των νήσων πρέπει να «διαβαστούν» με την «γραμμή βάσης» ενώ η Νικαράγουα θεωρούσε ότι με αυτόν τον τρόπο η Κολομβία εισχωρεί μέσα στα υδάτινα όρια της και δεν της επιτρέπει να ελέγχει τα θαλάσσια κυριαρχικά της δικαιώματα. Το αποτέλεσμα της όλης αντιδικίας ήταν να εφαρμοστεί το σύστημα «cut – off effect» και τα νησιά να έχουν χωρικά ύδατα «12 ναυτικά μίλια χωρίς όμως θαλάσσια ζώνη δημιουργώντας στην πορεία τόξα ναυτικών μιλίων γύρω από την Κολομβία που περικυκλώνονται από 200 ναυτικά μίλια υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ Νικαράγουας»¹⁰

¹⁰ Βλ. άρθρο από powerpolitics.eu της Όλγας Βιδιαδάκη «[Νικαράγουα – Κολομβία.. ή καλύτερα Ελλάδα – Τουρκία](#)» 13/10/2015

Βλ. παράδειγμα Νικαράγουας – Κολομβίας. Χάρτης 1

Προσπαθώντας να παραλληλιστεί το παράδειγμα της Κολομβίας - Νικαράγουα, με εκείνο της Ελλάδας - Τουρκίας προκύπτουν τα εξής:

η Κολομβία δεν είχε υπογράψει τη σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσάς όπου σε παρόμοια μοίρα θέτει τον εαυτό της και η Τουρκία καθώς ενώ την έχει υπογράψει δεν την αναγνωρίζει και εφαρμόζει. Άρα ουσιαστικά κάνει το ίδιο πράγμα. Μια αντίστοιχη φυσικά έκβαση δεν θα συνέφερε σε καμία περίπτωση την πλευρά της Ελλάδας διότι με τον παραπάνω τρόπο θα μπορούσαν να μπουν σε αμφισβήτηση πολλές θαλάσσιες ζώνες των ελληνικών νησιών, γι' αυτόν το λόγο και συντηρείται η λογική του «μηδενικού αθροίσματος» και από τις δύο πλευρές. Το ΔΔΧ θα μπορούσε να αναγνωρίσει ως συγγενικές τις δύο αυτές περιπτώσεις που τόσο πολύ απέχουν η μια από την άλλη γεωγραφικά. Δημιουργείται ωστόσο ένας πόλος αντιδικίας μεταξύ των χωρών που κάποια στιγμή θα καταφύγουν αμφότερες στο ΔΔΧ και θα κληθεί να τα επιλύσει.

Βλ. παράδειγμα ανατολικής Μεσογείου Ελλάδα – Τουρκίας Χάρτης 2

Ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο που αντλείται από τα προαναφερθέντα είναι ότι τα νησιά με τη σύμβαση του 1982 για το δίκαιο της θάλασσας δικαιούνται υφαλοκρηπίδας κάτι το οποίο δεν διατυπωνόταν με σαφήνεια στην σύμβαση του 1958.¹¹ Το αποτύπωμα όμως της «μέσης γραμμής» οριοθέτησης για να μπορέσει να αποδοθεί υπάρχει κίνδυνος λόγω των εκάστοτε σχετικών περιστάσεων και γεωγραφικών ιδιομορφιών να δημιουργήσει πρόβλημα. Οι γεωγραφικές ιδιομορφίες εμφανίζονται και στην περίπτωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Ωστόσο το παράδειγμα της Κολομβίας – Νικαράγουας ή των νησιών Saint Pierre και Miquelon που ανήκουν στην Γαλλία αλλά βρίσκονται πολύ κοντά στον Καναδά - μια περίπτωση που έφτασε επίσης στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης με απόφαση που στο τέλος αναγνώρισε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ στις νήσους, είναι μερικά πολύ καλά όπλα στην φαρέτρα της ελληνικής διπλωματίας. Επίσης να μην ξεχνάμε ότι στα τέλη της δεκαετίας του 1986 η Τουρκία υιοθέτησε ΑΟΖ στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας και κατέληξε να συμφωνήσει με την τότε ΕΣΣΔ με την μέθοδο της «μέσης γραμμής» και στην πορεία δημιούργησε αντίστοιχες συμφωνίες με την Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Ποτέ όμως δεν έδειξε την διάθεση να ακολουθήσει τα ίδια βήματα με την Ελλάδα ή με άλλα γειτονικά

¹¹ Βλ. Πέτρος Λιάκουρας «Χρησιμότητα και αξιοποίηση των θαλασσών υπό το φως της σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας του 1982» σελ.111

κράτη στη Μεσόγειο. Και αυτό δύναται να είναι ακόμα όπλο στην φαρέτρα των διαπραγματεύσεων και στο τραπέζι των συζητήσεων με την Τουρκία από την ελληνική πλευρά. Η Τουρκία πρέπει να πάψει να αποτελεί τον μόνιμο ταραξία της περιοχής και μόνιμο αντιρρησία του διεθνούς δικαίου και των οδηγιών του.

4.2 Θαλάσσιες ζώνες επικινδυνότητας, στο στόχαστρο της Τουρκίας

Οι θαλάσσιες ζώνες επικινδυνότητας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας βρίσκονται ξεκάθαρα στο Αιγαίο. Η περιοχή ανατολικά της Ρόδου ως το Καστελόριζο, τα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου (Σάμος, Μυτιλήνη, Χίος) και το κομμάτι νότια της Κρήτης που φαίνεται και σύμφωνα με τα τελευταία γεγονότα να ενδιαφέρει σε μεγάλο βαθμό την Τουρκία είναι μερικές από τις περιοχές επικινδυνότητας. Το ζήτημα είναι ότι οι Τούρκοι με τις ενέργειες τους ανοίγουν συνεχώς νέα μέτωπα. Στην περίπτωση πάντως που η Ελλάδα διεκδικήσει το δικαίωμα της ΑΟΖ για τα νησιά της για λόγους αλιείας ειδικά στην περιοχή των νησιών του ΒΑ Αιγαίου η αντίδραση της Τουρκίας θα ήταν μάλλον τέτοια που εξουδετερώνει κάθε πιθανή επιθυμία από την ελληνική πλευρά. Η απειλή της ανάγνωσης μιας ελληνικής ενέργειας ως *casus belli* από την πλευρά της Άγκυρας δεν αφήνει πολλά περιθώρια δράσης για την Αθήνα.

Η Άγκυρα ενώ δείχνει να συμφωνεί με το γενικότερο πλαίσιο της συνεννόησης και της αναγνώρισης των ελληνικών νησιών ως ελληνικά συχνά βλέπουμε δημόσιες δηλώσεις από τούρκους αξιωματούχους ή ακόμα και από τον Ερντογάν έντονη και επίμονη διαφωνία ως προς την οριοθέτηση και την ΑΟΖ. Σε αντίθεση με το Αιγαίο η Τουρκία δεν θα είχε αντίρρηση διαπραγμάτευσης οριοθετήσεων στην ανατολική μεσόγειο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα βέβαια αποτελεί η μουδιασμένη αντίδραση της, στην συμφωνία Ελλάδας – Αιγύπτου και Ελλάδας – Ιταλίας. Μέσα από τις τελευταίες κινήσεις της Ελλάδας που φαίνεται να αλλάζουν αρκετά το τοπίο και τον τρόπο με τον οποίο είχε συνηθίσει να δείχνει ότι διαχειρίζεται την εξωτερική της πολιτική, είναι πολύ πιο πιθανό η Άγκυρα να ζητήσει να οδηγηθεί στα διεθνή δικαστήρια στα

θέματα που διαφωνούν. Να μην ξεχαστεί το απορριφθέν από όλο τον κόσμο τουρκολυβικό σύμφωνο για θαλάσσια σύνορα στη μεσόγειο, στο οποίο όπως έχει ήδη αναφερθεί ενδελεχώς στην παρούσα μελέτη, η Τουρκία αναζητούσε αξιώσεις και δικαιώματα ακόμα και στις περιοχές των νότιων ακτών της Κρήτης. Είναι σαφές ότι η πιο συνετή λύση στην κατάσταση που βρίσκεται η Τουρκία θα ήταν να προσφύγει στο ΔΔΧ, πιθανότατα όμως ο Ερντογάν φοβάται πως τα διεθνή δικαστήρια δεν λειτουργούν όπως «τα δικά του».

Κεφάλαιο 5^ο: Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψιν όλα τα παραπάνω στοιχεία της μελέτης, καταλήγει κανείς στα ακόλουθα συμπεράσματα. Τα ζητήματα γύρω από την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ παραμένουν ανοιχτά και άλυτα. Απαντώντας στα κεντρικά ερωτήματα που τέθηκαν στον μεθοδολογικό σκελετό και τις θεωρητικές προσεγγίσεις της παρούσας μελέτης, δηλαδή το αν αποτελεί ζωτικό εθνικό συμφέρον για την Ελλάδα και την Τουρκία η ύπαρξη ΑΟΖ και αν αυτό μπορεί να αποτελέσει ένα πρόβλημα ή μια λύση για τις δύο χώρες:

Η Ελλάδα δεν μπορεί ποτέ να εφησυχάζει με μια Τουρκία απέναντι της που συμπεριφέρεται με αυτόν τον τρόπο. Η Τουρκία θέλει να καταστεί ηγέτιδα δύναμη του μουσουλμανικού κόσμου και αυτό φαίνεται μέσα από τις σχέσεις που έχει δημιουργήσει και με τους Άραβες και με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Είναι ξεκάθαρο ότι έχει «πιεστεί» και είναι σε μια προσπάθεια συνεννόησης με τους Αμερικάνους ενώ ενοχλείται ιδιαίτερα με τον όποιο εδαφικό και κυριαρχικό έλεγχο προσπαθεί να επιβάλλει η Ευρώπη. Επίσης προσπαθεί να δει τα μέτωπα της διότι έχει ανοίξει πάρα πολλά το προηγούμενο διάστημα. Φαίνεται ότι στη θάλασσα έχει γίνει ιδιαίτερα επιθετική και η στάση της υποδηλώνει εκνευρισμό.

Η Ελλάδα έχει πανίσχυρα επιχειρήματα που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο να υποστηρίξει τη θέση της σε συνομιλίες με την Τουρκία, την στιγμή που το διεθνές σύστημα φαίνεται να είναι υπέρ της πρώτης και μοιάζει ενοχλημένο με την δραστηριότητα των τελευταίων ετών της δεύτερης. Για την Ελλάδα θα αποτελούσε μεγάλη λύση μια συμφωνία με την Τουρκία ως προς την κήρυξη ΑΟΖ. Το ιδεατό και επιδιωκόμενο είναι οι δύο πλευρές να καθίσουν στο τραπέζι του διαλόγου και με τη βοήθεια της διπλωματίας και της τέχνης της διαπραγμάτευσης να καταλήξουν σε μια συμφωνία η οποία θα ικανοποιεί και τις δύο πλευρές και θα τηρηθεί με ακεραιότητα και από τα δύο μέρη.

Συμπερασματικά, η Ελλάδα και η Τουρκία έχουν εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις και οπτική σε σχέση με νομικές διαφορές αλλά και ως προς την ουσία των διαφορών αυτών. Η Ελλάδα θεωρεί μοναδική διαφορά με την Τουρκία την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας της με την μελλοντική ίσως οριοθέτηση και μιας ΑΟΖ που θα της επιτρέπει να έχει περισσότερα οικονομικά οφέλη και ασφάλεια σε συνάρτηση με τη γειτονική χώρα. Η Τουρκία από την άλλη μεριά φαίνεται να αυξάνει κάθε φορά και περισσότερο την ατζέντα των θεμάτων και των διαφορών με την Ελλάδα προσθέτοντας συνεχώς καινούργια ζητήματα. Μερικά από αυτά είναι οι γκρίζες ζώνες, η διαφορά του εναέριου χώρου, της αιγιαλίτιδας ζώνης, η αποστρατικοποίηση των νησιών, η συνθήκη της Λωζάνης, μειονοτικά θέματα και πολλά άλλα που συνεχώς πολλαπλασιάζονται.

Η Ελλάδα εφόσον αποφασίσει να απευθυνθεί στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης θα πρέπει πρώτα να διαθέτει τη σαφή συναίνεση του αντιδίκου. Το ΔΔΧ είναι επιφυλακτικό στο να εκδικάσει προσφυγές οι οποίες δεν προέρχονται από την βούληση και των δύο κρατών – αντιδίκων.¹² Επίσης από τις αποφάσεις που έχουν ήδη ληφθεί μέχρι τώρα φαίνεται να είναι ένα όργανο το οποίο έχει έναν προβλέψιμο τρόπο αποφάσεων με τελεσίδικες αποφάσεις που τερματίζουν τις διαφορές μεταξύ των αντίδικων πλευρών. Ωστόσο θα ήταν πολύ επικίνδυνο να αποφασίσει να προσφύγει σε αυτό η Ελλάδα μονομερώς. Άλλωστε η προσφυγή της Ελλάδας στο ΔΔΧ το 1976 και η απόφαση του δικαστηρίου ότι δεν έχει δικαιοδοσία να εκδικάσει μια τέτοια υπόθεση είναι μια καλή παρακαταθήκη για την ελληνική διπλωματία. Η Αθήνα εφόσον αποφασίσει μια προσφυγή θα πρέπει να έχει εκπληρώσει όλη την απαιτούμενη νομική προετοιμασία της. Το βέβαιο είναι πως και οι δύο χώρες οφείλουν να είναι ανοιχτές οποιαδήποτε στιγμή στο τραπέζι του διαλόγου. Η Άγκυρα πρέπει να παραμερίσει τις επεκτατικές της εμμονές και να σεβαστεί το διεθνές δίκαιο και τους κανόνες του.

Η Ελλάδα έχει αδιαμφισβήτητο δικαίωμα να επεκτείνει μονομερώς την αιγιαλίτιδα ζώνη της στα 12 ναυτικά μίλια και αυτό είναι κάτι που δικαιούται

¹² Βλ. άρθρο Πέτρου Λιάκουρα «Οι διαφορές» σελ. 9

σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο της θάλασσας. Μία αντίθετη γνώμη της Τουρκίας στο συγκεκριμένο θέμα θα ήταν εντελώς ανεργμάτιστη και ανίσχυρη χωρίς καμία νομική βάση. Η Ελλάδα πρέπει να αφήσει πίσω της τα φοβικά σύνδρομα και να συνειδητοποιήσει ότι έχει το δικαίωμα να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της οποτεδήποτε και οπουδήποτε επιθυμεί. Ήδη η επέκταση της στο Ιόνιο είναι ένα πρώτο βήμα το οποίο δείχνει την απολύτως νομική βάση να πράξει το ίδιο σε ολόκληρη την επικράτεια της. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι οποτεδήποτε αναλάβανε το ΔΔΧ να επιλύσει την διαφορά μεταξύ των δύο αυτών αντίδικων κρατών θα εφαρμόζε την μέθοδο των τριών σταδίων, όπως φαίνεται από το νομολογιακό έως τώρα κερτημένο.

Θα χάρασε μια προσωρινή «μέση γραμμή» με βάση τις σχετικές ακτές, κατόπιν θα εξέταζε τις σχετικές περιστάσεις και περιπτώσεις που προκύπτουν οι οποίες θα μειώσουν ή θα αυξήσουν την επήρεια των ακτών και θα προσαρμοστούν οι οριοθετήσεις με βάση τα γεωγραφικά δεδομένα. Τέλος θα επαλήθευε το παραπάνω αποτέλεσμα για την επίτευξη ενός δίκαιου αποτελέσματος με το οποίο θα ήταν ικανοποιημένα και τα δύο αντίδικα κράτη.

Η προβλέψιμη νομολογία του ΔΔΧ με τις περιπτώσεις που αναλύθηκαν στην παρούσα μελέτη δείχνει ότι μια πιθανή προσφυγή του ελληνοτουρκικού σε σχέση με την επίλυση των διαφορών οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ θα είχε θετικά αποτελέσματα και θα ήταν προτιμότερη για πολλούς λόγους. Η αξιοπιστία μεταξύ των δύο κρατών για την διεθνή και εθνική τους εικόνα συνάμα είναι ένα στοιχείο ζωτικής σημασίας. Οι δημόσιες πολιτικές τοποθετήσεις με επιθετικό πρόσημο σε σχέση με ζητήματα εξωτερικής πολιτικής στάση, της Τουρκίας πρέπει να σταματήσουν και η Ελλάδα να ξεπεράσει τις φοβίες στην άσκηση της εξωτερικής της πολιτικής. Η έγκριτη ελληνική επιστήμη και διπλωματία διαθέτει όλα τα εργαλεία που χρειάζεται η χώρα για να αντιμετωπίσει την Άγκυρα και όλα τα απαιτούμενα νομικά όπλα στη φαρέτρα της. Η ανάγκη της Ελλάδας για ανεξάρτητη και πολυδιάστατη χάραξη πολιτικής με φόντο τα εθνικά της συμφέροντα και την καλή της στάση σεβόμενη τους κανόνες του διεθνούς δικαίου είναι ο καλύτερος συνδυασμός για να διεκδικήσει οριστικές λύσεις. Ωστόσο, η συνεχής στάση κατευνασμού των τουρκικών διεκδικήσεων και οι πολύ συχνή ανοχή της Αθήνας σε

συνεχόμενες παραβιάσεις και προκλήσεις από την Άγκυρα δηλώνει μια ανυπέρβλητη αδυναμία από την πλευρά της Ελλάδας να υπερασπιστεί τα εδαφικά της κεκτημένα και ελλιπή διπλωματικά αντανακλαστικά. Υπενθυμίζεται το καλοκαίρι του 2020 που η προκλητικότητα της Τουρκίας ξεπέρασε κάθε προηγούμενο, με ένα διεθνές περιβάλλον μουδιασμένο να παρακολουθεί τις διαδρομές του Ογuc Reis εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας, η αντίδραση της Αθήνας υπήρξε ελλιπής και αδύναμη μπροστά στα συγκλονιστικά γεγονότα που λάμβαναν χώρα στο Αιγαίο.

Έχοντας μελετήσει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και μελετώντας την επ' αύριο των Ιμίων, 25 χρόνια μετά, η Ελλάδα συνεχίζει να βιώνει αρκετά δύσκολες στιγμές στα νερά του Αιγαίου. Ο Ερντογάν είναι ξεκάθαρο ότι χειρίζεται τα πράγματα με λανθασμένο τρόπο σε βάρος της Ελλάδας και με τους χειρισμούς αυτούς δεν κάνει κακό μόνο στις ελληνοτουρκικές σχέσεις αλλά και στην ίδια του τη χώρα. Ο αναθεωρητισμός του και οι προκλήσεις της Άγκυρας τον εκθέτουν συνεχώς στο διεθνές περιβάλλον αλλά και στο εσωτερικό της χώρας του και αυτό αργά ή γρήγορα θα έχει πολύ αρνητικά πολιτικά αποτελέσματα για τον ίδιο.

Οι ακραίες θέσεις του Ερντογάν μαζί με τις αρκετά πειστικές κάποιες φορές νομικές θέσεις της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής (σχολή Ερντογάν και σχολή Τσαβούσογλου) σε συνδυασμό με την μη επίλυση του κυπριακού στο αιγαίο και τα «λάθη» της Ελλάδας σχετικά με τον εναέριο χώρο και το FIR μας που δεν συμπίπτουν με τα ναυτικά μας μίλια δημιουργούν ένα πολύ δυνατό «κοκτέιλ» για την περιοχή. Η Ελλάδα δικαιούται να προχωρήσει στην επέκταση των 12 ναυτικών μιλίων εφόσον δεν βλάπτει την γειτονική χώρα και την διεθνή ναυσιπλοΐα. Δεν την συμφέρει δε καμία περίπτωση να έχει τεταμένες και κακές σχέσεις με την Τουρκία διότι το συμφέρον και των δύο χωρών έγκειται στην φιλική συνύπαρξη των δύο κρατών στην περιοχή και πάνω σε αυτόν τον άξονα πρέπει να στηριχθούν τα επόμενα βήματα από την πλευρά της ελληνικής πολιτείας.

Σε ένα διεθνές σύστημα όμως που τα κράτη επιδιώκουν συνεχώς και κάτι παραπάνω μια τέτοια σύγκλιση απόψεων με την «σημερινή» Τουρκία φαντάζει όνειρο.

Βιβλιογραφία:

- Ροζάκης Χ. 2013, «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο», εκδόσεις Παπαζήση – σειρά Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική
- Ροζάκης Χ. και Δίπλα Χ. 2004, «Το δίκαιο της Θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα» εκδόσεις Σιδέρης
- Ρούκουνας Εμ. 2006, «Διεθνές Δίκαιο: το κράτος και το υπέδαφος – το δίκαιο της θάλασσας», εκδόσεις Σάκκουλα
- Ήφαιστος Παναγιώτης 2007, «Οι διεθνείς σχέσεις ως αντίκείμενο επιστημονικής μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό», εκδόσεις Ποιότητα
- Ηρακλείδης Αλέξης 2020, «Αιγαίο και ανατολική μεσόγειος. 50 + 1 όψεις των ελληνοτουρκικών διενέξεων» εκδόσεις Θεμέλιο
- Ηρακλείδης Αλέξης 2002, «Το κυπριακό, σύγκρουση και επίλυση» εκδόσεις Ι. Σιδέρης
- Ηρακλείδης Αλέξης 2007, «Άσπονδοι Γείτονες, Ελλάδα – Τουρκία: η διένεξη του Αιγαίου», εκδόσεις Ι. Σιδέρης
- Συρίγος Άγγελος Μ. 2015 «Ελληνοτουρκικές Σχέσεις», εκδόσεις Πατάκη
- Σβολόπουλος Κωνσταντίνος 2008, «Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1945 – 1981» βιβλιοπωλείον της Εστίας – πολιτική και ιστορία 46
- Τσάκωνας Παναγιώτης Ι. 2003 «Σύγχρονη ελληνική εξωτερική πολιτική. Μια συνολική προσέγγιση» Τόμος Α΄, εκδόσεις Ι. Σιδέρης
- Ιωάννου Κ. και Στρατή Α. 2000, «Δίκαιο της Θάλασσας» β΄ έκδοση, εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλά
- Ηρακλείδης Α. , Κωστάκος Γ. , Φραγκονικολόπουλος Χ. 2009, «Διεθνείς διενέξεις, αντιμετώπιση και επίλυση» εκδόσεις Ι. Σιδέρης
- Ιγνατίου Μ. και Μελέτης Ν. 2020 «Η συμφωνία που γκρίζαρε το Αιγαίο. Από τα Ίμια στη Μαδρίτη. Τα απόρρητα τηλεγραφήματα των Αμερικάνων» εκδόσεις politeianet.gr πεδίο

- PHILIP ROBINS 2003, μετάφραση Μπαρτζινόπουλος Ε. «Στρατός και διπλωματία. Η Τουρκική εξωτερική πολιτική από την έναρξη του ψυχρού πολέμου», εκδόσεις σύγχρονοι ορίζοντες
- STEPHEN VANEVERA 1997, "Guide to methods for students of political science" Cornell University Press
- Καιρίσης Δ. και Lenore G. Martin 2006, «Ο ρόλος και η θέση της Τουρκίας στον κόσμο. Σύγχρονη πραγματικότητα και μελλοντικές προκλήσεις» εκδόσεις Ι. Σιδέρης
- Σεϊμένης Ι. – Σεϊτής Κ. 2011 «Η Μεσόγειος στις αρχές του 21^{ου} αιώνα» εκδόσεις ΖΗΤΗ
- FRED HALIDAY 2010, "Η Μέση Ανατολή στις Διεθνείς Σχέσεις. Ισχύς, Πολιτική και Ιδεολογία», εκδόσεις Ξιφαράς
- IAN BACHE, STEPHEN GEORGE, SIMON BULMER 2011, "Politics in the European Union", Oxford University Press